

Sykkelstamvegen Stavanger–Forus /Lura–Sandnes

Kommunedelplan og konsekvensutredning
Fagrapport kulturminner og kulturmiljø

Forside: Gravhaug på Haugen (kulturmiljø 8)

Kartgrunnlag: Statens vegvesen og Statens kartverk

Foto: NIKU v/Kristin Os

Rapport

Oppdrag: **Sykelstamvegen Stavanger–Forus/Lura–Sandnes**

Emne: **Kommunedelplan og konsekvensutredning**

Rapport: **Fagrappport kulturminner og kulturmiljø**

Oppdragsgiver: **Statens vegvesen Region vest**

Dato: **21.3.2011**

Oppdrag- / Rapportnr. **214758/02d NIKU-oppdragsrapport nr 172/2010**

Tilgjengelighet Åpen

Utarbeidet av: **Kristin Os** Fag/Fagområde: **Arealplan**

Kontrollert av: **Kari Larsen** Ansvarlig enhet: **Multiconsult**

Godkjent av: **Wenche Torvund** Emneord: **Sykelstamveg, konsekvensutredning, kommunedelplan, kulturminner, kulturmiljø**

Dette er en delutredning til konsekvensutredning av sykkelstamvegen langs E39 fra sør for Schancheholen i Stavanger kommune til Stangelandskrysset i Sandnes kommune for tema nærmiljø og friluftsliv. Parsellen er delt inn i sju delstrekninger, der delstrekning 1 er strekningen nord for denne planen og ikke er inkludert i denne utredningen. Metodikken i Statens vegvesens håndbok 140 er lagt til grunn for vurderingene.

Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU) har fått i oppdrag å utføre en konsekvensutredning for deltema kulturminner og kulturmiljø for Multiconsult. Utredningen omfatter automatisk fredete og nyere tids kulturminner og kulturmiljø. Utredningen er utført i henhold til forslag planprogram, datert 24.9.2009, og det som følger av forskrift om konsekvensutredninger (FOR 2005-04-01 nr. 276). Statens vegvesens håndbok 140 er langt til grunn for utredningens oppbygging og den metodikk som er benyttet. Kun delområdene 3, 4, 6 og 7 skal utredes.

Undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 er ikke oppfylt gjennom konsekvensutredning eller NIKUs befarings i tiltaksområdet, dvs. tiltaksområdet er ikke å betrakte som endelig undersøkt med hensyn til automatisk fredete kulturminner.

Innenfor eller i nær tilknytning til planområdet er det registrert 8 kulturminner og kulturmiljø i Askeladden; kulturmiljøene 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9 og 10. Av disse er 5 kulturmiljø automatisk fredet, og tre kulturmiljø har uavklart vernestatus. Tre kulturmiljø er fra nyere tid; kulturmiljø 1, 5 og 11. Ingen av kulturmiljøene fra nyere tid er fredet.

- I delområde 3, 4 og 6: forventes ikke å få noen konsekvenser for kjente kulturminneverdier.
- I delområde 7: Gjennomgående alternativ 1 (vest for E39) forventes å kunne berøre kulturmiljø 10 direkte og kan dermed få middels negative konsekvenser for kulturminneverdiene i området. Gjennomgående alternativ 2 (vest for E39 til Løwenstrasse så øst for E39) forventes ikke å få noen konsekvenser for kjente kulturminneverdier langs strekningen.

Utg.	Dato	Tekst	Ant. sider	Utarb. av	Kontr. av	Godkj.av
1.0	21.3 2011	Førstegangsbehandling	47	KO	KL	WT

Forord

Statens vegvesen Region vest planlegger en ny sammenhengende sykkelveg fra Stavanger til Sandnes via Forus, kalt sykkelstamvegen. Formålet er å legge til rette for overføring av arbeidsreiser på Nord-Jæren fra personbil til sykkel, med hovedfokus på Forus/Lura-området. For å lage et attraktivt tilbud på strekningen planlegges en høy standard på sykkelstamvegen: relativt flat profil, mest mulig planskilte kryssinger med andre trafikantgrupper, atskilt fra gående og bredde som muliggjør forbisykling. Det er også fokusert på å få en trygg, sikker og rask/direkte transport. Sykkelstamvegen er et pilotprosjekt i norsk sammenheng.

For å få avklart konsekvenser av å etablere en sykkelstamveg langs E39 skal Statens vegvesen som tiltakshaver, i samsvar med Plan- og bygningsloven, utarbeide kommunedelplaner med konsekvensutredning. Det utarbeides to kommunedelplaner, én for Stavanger og én for Sandnes, med en fellers konsekvensutredning.

Foreliggende utredning er fagrapporten for tema kulturminner og kulturmiljø. Et sammendrag av denne er tatt inn i planbeskrivelsen til kommunedelplanen.

Multiconsult AS har utarbeidet planmaterialet på oppdrag fra Statens vegvesen Region vest. Fagkonsulent arkeolog Kristin Os har vært fagansvarlig for deltema kulturminner og kulturmiljø. Sivilingeniør Wenche Torvund har vært Multiconsults oppdragsleder.

Kommunedelplanen er utarbeidet av Statens vegvesen Region vest med Lisa Garpe/Bjørn Åmdal som prosjektleder.

Stavanger, mars 2011.

Multiconsult AS

Innholdsfortegnelse

Forord	4
Innholdsfortegnelse	5
Figurliste	6
Liste over tabeller.....	7
1 Innledning	8
1.1 Bakgrunn.....	8
2 Beskrivelse av tiltaket	9
2.1 Forutsetninger og generelle prinsipper for sykkelstamvegen	9
2.2 Delstrekninger.....	10
3 Metode.....	13
3.1 Planprogram.....	13
3.2 Håndbok 140.....	13
4 Dagens situasjon, verdier	19
4.1 Generelt.....	19
4.2 Kulturhistorisk oversikt	19
4.3 Kulturminner i området.....	21
5 Potensialvurdering.....	34
5.1 Vurdering av potensial for funn av hittil ukjente kulturminner	34
5.2 Sammenfatning av potensial for hittil ukjente kulturminner	38
6 Omfang og konsekvenser	39
6.1 Delområde 3: Auglendskrysset–Sørmarka–Granneskrysset	39
6.2 Delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen	39
6.3 Delområde 6: Løwenstrasse–Kvadratkrysset.....	41
6.4 Delområde 7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset –	42
6.5 Sammenfatning av omfangsvurdering	43
6.6 Sammenfatning av konsekvensvurdering	45
6.7 Konsekvenser i anleggsperioden.....	46
6.8 Avbøtende tiltak.....	46
6.9 Usikkerhet.....	46
6.10 Oppfølgende undersøkelser	46
7 Referanser	47

Figurliste

Figur 2-1 Gjennomgående alternativer som utredes (nord). Ett er lagt parallelt med E39, mens det andre alternativ går i dagen gjennom Sørmarka.....	11
Figur 2-2: Gjennomgående alternativer som utredes (sør). Alternativ 1 ligger vest for E39, mens alternativ 2 er lagt øst for E39 på strekningen Løwenstrasse - Olasgata / Sandnesveien. Mulig tosidig trasé mellom Forusbeen og Løwenstrasse.....	12
Figur 3-1: Kriterier for verdisetting av kulturminner og kulturmiljø (etter Statens vegvesen 2006).....	16
Figur 3-2: Kriterier for vurderinger av tiltakets omfang for kulturmiljøer (Statens vegvesen, 2006).....	17
Figur 3-3: Omfangsvurdering (verdi markeres med en pil).....	17
Figur 3-4: Konsekvensvifte (Statens vegvesen 2006) (Statens vegvesen, 2006).....	18
Figur 3-5: Skjema for samlet konsekvensvurdering - deltema kulturminner og kulturmiljø.....	18
Figur 4-1: Oversikt over kulturmiljø i nordlig del av planlagt sykkelstamvei.....	22
Figur 4-2: Oversikt over kulturmiljø i sørlig del av planlagt sykkelstamvei.....	23
Figur 4-3. Den gamle driftsbygningen har gjennomgått moderniseringer på deler av bygningen.....	24
Figur 4-4. Driftsbygningen på Sørmarkveien.....	24
Figur 4-5. Bolighuset i Sørmarkveien.....	25
Figur 4-6. Gravfelt fra jernalderen.....	26
Figur 4-7. Gården og gårdstunet på Jåttåveien 119.....	27
Figur 4-8. Våningshuset på Jåttåveien 119.....	27
Figur 4-9. Gravfeltet på Jåttå.....	28
Figur 4-10. Gravfeltet på Jåttå.....	28
Figur 4-11. Den store rundhaugen på Haugen.....	29
Figur 4-12. Del av gravfeltet på Haugen.....	29
Figur 4-13. Kulturmiljøet ved Børskådå.....	31
Figur 4-14. Gravhaug ved Børskådå.....	31
Figur 15. Bolighus og tidligere kommunehus på Stangeland.....	32
Figur 5-1: Område med middels potensial for funn fra middel-, jern- og bronsealder nord for Næringsveien og sør for Sandgåda.....	35
Figur 5-2: Potensialkart for kulturminner og kulturmiljø over den nordlige del av planlagt sykkelstamvei.....	36
Figur 5-3: Potensialkart for kulturminner og kulturmiljø over den sørlige del av planlagt sykkelstamvei.....	37

Liste over tabeller

<i>Tabell 4-1: Sammenfatning av verdi for delområde 3: Auglendskrysset – Sørmarka – Granneskrysset</i>	25
Tabell 4-2: Sammenfatning av verdi for delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen..	30
Tabell 4-3: Sammenfatning av verdi for delområde 7: Kvadratkrysset– Stangelandskrysset	32
Tabell 4-4: Samlet verdivurdering av delområdene 3, 4, 6 og 7	33
Tabell 6-1: Samlet omfangsvurdering for alternativer kulturminner og kulturmiljø.	44
Tabell 6-2: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Auglendskrysset - Sørmarka - Granneskrysset	45
Tabell 6-3: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Granneskrysset–Forusbeen	45
Tabell 6-4: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Kvadratkrysset– Stangelandskrysset	45

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Utviklingen i Stavanger-regionen med et ekspansivt næringsliv, rask befolkningsvekst og en relativt høy, og stadig økende biltetthet gjør utslag på trafikkveksten. I følge Statistisk Sentralbyrås midlere befolkningsfremskrivning vil befolkningen i de berørte kommunene øke med gjennomsnittlig 1,44 % pr. år fra 2010 til 2030. Dette er sterkere vekst enn i Rogaland ellers og i forhold til landsgjennomsnittet (0,89 %). I løpet av de neste 30 årene viser framskrivingsalternativet ("rask fortetting") for området at antall arbeidsplasser på Forus/Lura vil øke fra ca. 20 000 (i 2010) til ca. 40 000 (i 2040). For å begrense veksten i biltrafikken satses det bl.a. på tiltak for alternative transportmiddel. Satsingen på sykkelstamvegen som en høyverdig sykkelforbindelse mellom Stavanger, Forus/Lura og Sandnes, er et slikt tiltak.

Planen er å lage en sammenhengende høystandard sykkelveg kun for syklister.

Denne fagrapporten tar for seg konsekvensene (positive og negative) sykkelstamvegen vil ha for nærmiljø og friluftsliv. Iht. metodikken i håndbok 140 vurderes områdenes *verdi* og tiltakets *omfang*, for derigjennom å vise *konsekvens* ut fra konsekvensvifta (Figur 3-1).

Rapporten er et supplement til hovedrapporten (planbeskrivelsen/konsekvensutredningen), og må sees i sammenheng med denne. Bl.a. vil tiltaket kun beskrives i hovedrapporten. Hovedrapporten vil inneholde et fylldig sammendrag av fagrapporten, og det skal således ikke være nødvendig å lese fagrapporten i tillegg til hovedrapporten.

Rapporten er et supplement til hovedrapporten (planbeskrivelsen/konsekvensutredningen), og må sees i sammenheng med hovedrapporten, bl.a. vil tiltaket kun beskrives i hovedrapporten. Hovedrapporten vil inneholde et fylldig sammendrag av fagrapporten, og det skal således ikke være nødvendig å lese fagrapporten i tillegg til hovedrapporten.

2 Beskrivelse av tiltaket

2.1 Forutsetninger og generelle prinsipper for sykkelstamvegen

Sykelstamvegen planlegges i det alt vesentlige å gå langs E39, motorvegen mellom Madlavegen i nord og Oalsgata i sør. Traseen er ca. 14 km lang. På strekningen gjennom Sørmarka skal det vurderes en alternativ trasé gjennom friluftsområdet. For strekningen sør for Forusbeen skal trasé vurderes på begge sider av E39 .

Statens vegvesen ønsker at det skal settes av tilstrekkelig avstand mellom E39 og sykkelstamvegen til å gi plass til et ekstrarfelt/kollektivfelt i framtiden. Dette er løst ved at det settes av areal til støyvoll/beplantning, som ev. må erstattes med støyskjerm ved en utvidelse av E39.

Sykelstamvegen er delt inn i sju delstrekninger der den nordligste (delstrekning nr. 1) er regulert i Plan 2192 ”Reguleringsplan med konsekvensutredning Rv. 13 Ryfylkets fastlandsforbindelse (Ryfast) E39 / rv. 13 Stavanger – Solbakk” – heretter benevnt Ryfast-planen.

2.1.1 Vegteknisk/geometri

Sykelstamvegen planlegges med bredde 4,5 m (0,25 m gruset skuldre og 4,0 m asfaltert kjørebane). For øvrig planlegges den iht. anbefalingene i Statens vegvesens håndbok 233 – Sykkelhåndboka. Dette betyr bl.a. maksimal stigning 3,5 % for strekninger lengre enn 200 meter, maks 5 % inntil 200 meters lengde, og maks 7 % inntil 100 meters lengde. Stigninger over 7 % skal i størst mulig grad unngås. Horisontalkurvatur skal være minimum 40 m. På noen kortere strekninger vil det kunne være fravik fra disse anbefalingene. Disse fravikene listes opp, og vurderes.

I kommunedelplanene settes det av areal til murer, støyskjerm/-voll, rekkverk/gjerde, i tillegg til nødvendig areal for traseen med skråningsutslag.

2.1.2 Konflikter med annen trafikk

I utgangspunktet skal sykkelstamvegen kun være for syklist. På de stekninger hvor det kan påregnes fotgjengertrafikk må det som avbøtende tiltak anlegges separat tilbud. Konflikt med biltrafikk skal unngås.

2.1.3 Påkoplinger og kryssinger

Det er viktig å få til gode påkoplinger til et utvalg av eksisterende overordnet gang- og sykkelvegnett i kommunene. Koplinger vurderes i forhold til større bolig- og/eller arbeidsplasskonsentrasjoner, samt viktige friluftsområder og idrettsarenaer.

Det er lagt opp til at det skal være en balanse i antall påkoplinger slik at man får med de viktige, men ikke har så mange at det vesentlig øker sjansen for at sykkelstamvegen blir brukt av andre trafikanter enn syklist. Dersom sykkelstamvegtraseen blir lagt på vestsiden av E39 (på jordbruksareal) sør for Løwenstrasse, er plassering og utforming av påkoplingspunktene særs viktige, da man vil få en del omveger i forhold til målpunktene som ligger på østsiden av E39.

Antall kryss bør begrenses for å få færrest mulig potensielle ulykkespunkt. Det er også viktig å få til gode løsninger i kryssområder. Alle kryssinger med kjørevei skal være plabskilte. I utgangspunktet skal også kryssing med gang- og sykkelveger og turveier anlegges planskilte, men på to steder i Forusområdet kan det bli to kryssinger i plan for traseen vest for E39. Dette gjelder ved kryssing i Maskinveien ved undergang under E39 til Godesetdalen, og nordøst for

undergangen under Forusbeen¹. Her er det satt av tilstrekkelig areal til å kunne detaljplanlegge gode og trafikksikre løsninger.

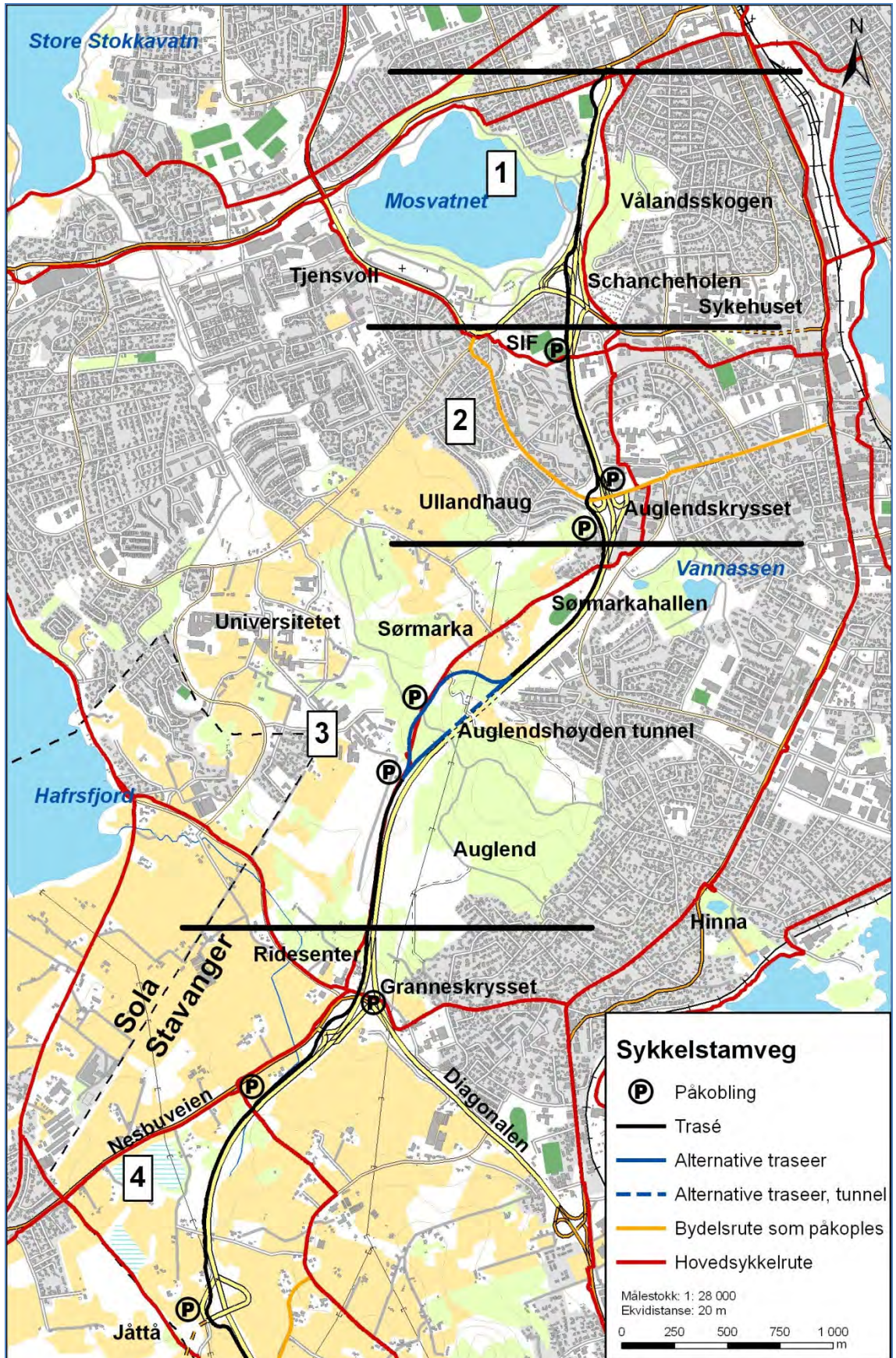
2.2 Delstrekninger

Figur 2-1 og Figur 2-2 viser traseen (inkl. alternativer). For beskrivelse av tiltaket vises til hovedrapport *Sykkelstamvegen Stavanger – Forus/Lura - Sandnes - kommunedelplan og konsekvensutredning*, datert 21.3.2011.

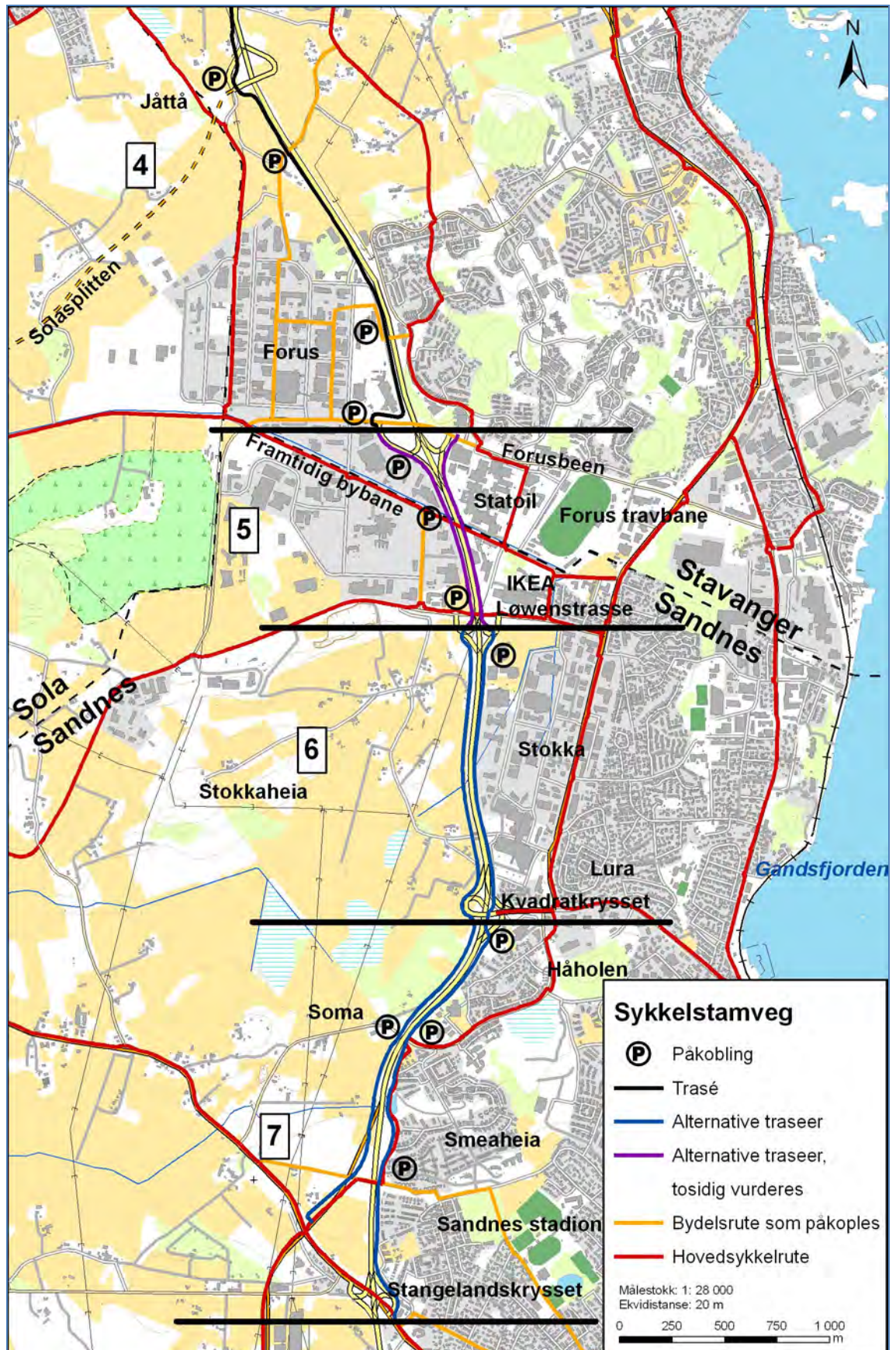
Gjennomgående alternativer som vurderes er:

- Alternativ 1: Vest for E39 - med tunnel gjennom Auglendshøyden.
- Alternativ 2: Vest for E39 til Løwenstrasse, så øst for E39 - med tunnel gjennom Auglendshøyden.

¹ Ved Forusbeen vurderes det å endre gjeldende reguleringsplan slik at man kan unngå kryssing i plan.

Figur 2-1 Gjennomgående alternativer som utredes (nord). Ett er lagt parallelt med E39, mens det andre alternativ går i dagen gjennom Sørmarka.

Figur 2-2: Gjennomgående alternativer som utredes (sør). Alternativ 1 ligger vest for E39, mens alternativ 2 er lagt øst for E39 på strekningen Løwenstrasse - Olasgata / Sandnesveien. Mulig tosidig trasé mellom Forusbeen og Løwenstrasse.

3 Metode

3.1 Planprogram

Planprogrammet spesifiserer at følgende skal utredes innenfor deltema kulturminner og kulturmiljø

7.7.4 Delområde 3 – Auglendskrysset – Sørmarka – Granneskrysset

Temaet omfatter automatisk fredete kulturminner (kulturminner eldre enn 1537), nyere tids kulturminner og kulturmiljøer. Eventuelle konflikter med kulturminner og inngrep i kulturmiljøet skal beskrives.

Potensialet for å påtreffe ikke-kjente kulturminner skal også beskrives.

7.7.5 Delområde 4 – Granneskrysset – Forusbeen

Eventuelle konflikter med kulturminner og inngrep i kulturmiljøet skal beskrives.

Potensialet for å påtreffe ikke-kjente kulturminner skal også beskrives.

7.7.8 Delområde 7 – Kvadratkrysset - Stangelandskrysset

Eventuelle konflikter med kulturminner og inngrep i kulturmiljøet skal beskrives.

Potensialet for å påtreffe ikke-kjente kulturminner skal også beskrives.

Planprogrammet stiller ikke krav om utredninger innenfor de andre parsellene, men det er utført tilsvarende utredning for delområde 6 – Løwenstrasse – Kvadratkrysset som for delområdene 3, 4 og 7. Det er forøvrig foretatt en enkel overordnet vurdering av kulturminner og kulturmiljø for hele planstrekningen.

3.2 Håndbok 140

Utredningen er utarbeidet i henhold til gjeldende lovverk for konsekvensutredninger, og metode jf. håndbok 140 (Statens vegvesen 2006) og Riksantikvarens veileder Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar (Riksantikvaren 2003). Det er anvendt en tredelt skala for verdisetting, hvor fylkeskommunens spesielle vernekriterier og lokalbefolkningens positive holdninger til enkelte kulturminner blir vektlagt.

Definisjoner: Kulturminner og kulturmiljø

Kulturminner og kulturmiljø defineres av lov om kulturminner av 1978 (kulturminneloven). Med *kulturminner* menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter, det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjoner til.

Freding etter kulturminneloven omfatter automatisk freding og freding etter vedtak. Kulturminner eldre enn 1537, erklærte stående byggverk fra perioden 1537 – 1649 er automatisk fredet (§ 4). Fredingen omfatter en sikringssone på 5 m (§ 6). Skipsfunn eldre enn 100 år er også gitt automatisk vern (§ 14). Slike kulturminner benevnes i det følgende som *automatisk fredete kulturminner*. Kulturminner som er yngre enn 1537 år er følgelig ikke fredet ved lov og omtales som *etterreformatoriske* eller *nyere tidskulturminner*.

Med *kulturmiljø* menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. En samlet vurdering av et områdes kulturhistorie, kulturminner og tidsdybde danner grunnlag for avgrensning av kulturmiljøer. Størrelsen på kulturmiljøer kan variere. De kan bestå av mindre felt med fornminner (for eksempel et gravfelt) eller av større landskapsrom (for eksempel en større avgrensning i et dalføre som er avgjørende for forståelse og opplevelse av et fangstanleggs funksjon).

Kulturminner hvis Id-nummer oppgis i teksten, refererer til Askeladdens² Id-nummer.

² Den nasjonale kulturminnedatabase

Avgrensning mot andre fagtema

For å unngå dobbeltvektning ved at de samme aspektene vektlegges innenfor flere tema, er avgrensningen mot andre fagtema i håndbok 140 definert slik:

- De visuelle forhold knyttet til kulturlandskapet, kulturminner og kulturmiljø omtales og vektlegges under landskapsbilde. Landskapets historiske innhold, forståelsen av historien, vektlegges under tema kulturmiljø.
- Identiteten som en gruppe beboere eller brukere knytter til spesielle kulturminner/miljøer, landskapsrom eller naturtyper, skal behandles under temaet nærmiljø og friluftsliv. Det kulturhistoriske aspektet skal behandles under tema kulturmiljø.

Avgrensning av undersøkelsesområdet

Planområdet og influensområdet utgjør til sammen undersøkelsesområdet.

Planområdet, som strekker seg fra Madlaveien i Stavanger, langs E39, til Oalsgata i Sandnes, er på forhånd definert i syv delstrekninger på kart av oppdragsgiver. Dette ligger fast for alle fagtema som skal utredes. For tema kulturminner og kulturmiljø skal følgende fire delområder utredes:

- Delområde 3: Auglendskrysset – Sørmarka – Granneskrysset
- Delområde 4: Granneskrysset – Forusbeen
- Delområde 6: Løwenstrasse – Kvadratkrysset
- Delområde 7: Kvadratkrysset – Stangelandskrysset

Den del av influensområdet som ligger utenfor det definerte planområdet kan bli påvirket av tiltaket og/eller må sees i sammenheng med arealer innenfor planområdet. I konsekvensutredninger knyttet til veganlegg, velger ofte NIKU å avgrense influensområdet til et areal på ca 200 meter på hver side av planlagt trasé hvor all informasjon om kulturminner og kulturmiljø ansees som relevant for utredningen. Denne inndelingen ansees som fornuftig mht å framstille all beslutningsrelevant informasjon. I foreliggende analyse har vi valgt å avgrense influensområdet til områder som ligger i ytterkanten av og delvis utenfor planområdet og satt en avgrensning på ca 150 m på hver side av planlagt trasé.

Datagrunnlag

Informasjon om området er innhentet ved litteraturstudier, kartdata og informasjon om bygningsmiljøer (sefrak-registeret) og automatisk fredete kulturminner/-miljøer (Riksantikvarens database Askeladden), kontakt med nøkkelpersoner i fylkeskommunen og kommunene samt befarig 27 mai 2010.

Registreringskategorier

Følgende registreringskategorier er lagt til grunn (relevant fra Håndbok 140):

Fornminner omfatter bosetningsspor, graver, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, forsvarsverker, industri etc. Fornminner som ligger i tilknytning til et gårdsbruk, og som kan settes i en sammenheng med dette, bør inngå i gårdsmiljøet (se nedenfor).

- **Samiske kulturminner** omfatter samiske kulturminner som ikke er fanget opp av de øvrige kategorier, som eksempelvis hellige fjell, offersteiner etc.
- **Gårdsmiljøer/fiskebruk** omfatter gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger, samt den delen av innmark/utmark som er vesentlig for opplevelsen av kulturmiljøet som et gårdsmiljø. Fiskebruk med våningshus og

driftsbygninger inkludert naust/strandlinje. Samiske bosetninger. Kvernhus, setre, høyløer, sommerfjøs, sager og annen bebyggelse som vitner om landbruksdrift.

- **Urbane kulturmiljøer** omfatter boligområder, bymiljøer, tettsteder med mer.
- **Tekniske/industrielle kulturmiljøer** omfatter industribebyggelse, spor av gruvedrift, fløtningsminner, kulturminner knyttet til sjøfart (marine kulturminner), veger, jernbane, bruer, utmarksdrift som jernvinne/kullproduksjon, fangstanlegg etc.
- **Andre kulturmiljøer** omfatter miljøer med monumentalbygg, monumenter, parker, kirker og kirkegårder, skoler, forsamlingslokaler med mer. Jordbrukets kulturlandskap.
- **Viktige sammenhenger/strukturer** omfatter historiske og visuelle, funksjonelle eller strukturelle sammenhenger. Eksempelvis betydningen av veg og jernbane som strukturerende elementer for et steds utvikling, og påvisning av sammenhengen mellom disse og kulturmiljøer, gatestruktur fra middelalder i dagens byer, kvartalsstruktur, gårdsstruktur (flere gårder på rekke langs en høyderygg, midtligårder, gård – seter, gård – husmannsplass, kyst – fjell), viktige siktlinjer av historisk betydning (eks. Gamlebyen i Oslo og siktlinjene til Ekebergskrenten, til Hovedøya og til Akershus festning), fabrikker langs elven, fabrikk-, funksjonær-, arbeiderboliger osv.

Verdikriterier

Verdisetting gjøres i henhold til kriterier angitt i Statens vegvesens håndbok 140 (2006).

Kvaliteter som representativitet, autentisitet (autentisitet kan forstås som det ekte eller opphavelige og blir gjerne knyttet til en bestemt periode), sammenheng og miljø, arkitektonisk og kunstnerisk kvalitet, fysisk tilstand, identitet og symbol er viktige kriterier for verdivurdering av kulturminner og kulturmiljø. I henhold til kulturminneloven har alle automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner juridisk sett nasjonal verdi, men i forbindelse med konsekvensutredninger skal imidlertid kulturminner og kulturmiljøer verdivurderes uavhengig av dette.

Type kulturmiljø	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Fornminner/ samiske kulturminner (automatisk fredet)	• Vanlig forekommende enkeltobjekter ute av opprinnelig sammenheng	• Representative for epoken/funksjonen og inngår i en kontekst eller i et miljø med noe tidsdybde. • Steder det knytter seg tro/tradisjon til	• Sjeldent eller spesielt godt eksempel på epoken/funksjonen og inngår i en svært viktig kontekst eller i et miljø med stor tidsdybde. • Spesielt viktige steder som det knytter seg tro/tradisjon til
Kulturmiljøer knyttet til primærnæringene (gårdsmiljøer/fiskebruk/småbruk og lignende)	• Miljøet ligger ikke i opprinnelig kontekst. • Bygningsmiljøet er vanlig forekommende eller inneholder bygninger som bryter med tunformen. • Inneholder bygninger av begrenset kulturhistorisk/arkitektonisk betydning.	• Miljøet ligger delvis i opprinnelig kontekst. • Enhetlig bygningsmiljø som er representativt for regionen, men ikke lenger vanlig og hvor tunformen er bevart. • Inneholder bygninger med kulturhistorisk/arkitektonisk betydning.	• Miljøet ligger i en opprinnelig kontekst. • Bygningsmiljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken/funksjonen og hvor tunformen er bevart. • Inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/arkitektonisk betydning.
Kulturmiljøer i bebygde områder (bymiljøer, boligområder)	• Miljøet er vanlig forekommende eller er fragmentert. • Inneholder bygninger som har begrenset kulturhistorisk betydning.	• Enhetlig miljø som er representativ for epoken, men ikke lenger vanlig. • Inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter og/eller kulturhistorisk betydning.	• Enhetlig miljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken. • Inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter og/eller av svært stor kulturhistorisk betydning.
Tekniske og industrielle kulturmiljøer og rester etter slike (industri, samferdsel)	• Miljøet er vanlig forekommende. • Inneholder bygninger uten spesielle arkitektoniske kvaliteter.	• Miljøet er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig. • Inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter.	• Miljøet er sjeldent og spesielt godt eksempel på epoken. • Inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter.
Andre kulturmiljøer (miljøer knyttet til spesielle enkeltbygninger, kirker, kulturlandskap, parker og lignende)	• Miljøet er vanlig forekommende og/eller er fragmentert. • Bygninger uten spesielle kvaliteter. • Vanlig kulturlandskap med endret topografi.	• Miljø som er representativ for epoken, men ikke lenger vanlig. • Bygninger/objekter med arkitektoniske/kunstneriske kvaliteter. • Vanlig kulturlandskap med noe endret topografi.	• Miljø som er sjeldent og/eller særlig godt eksempel på epoken. • Bygninger/objekter med svært høy arkitektonisk/kunstnerisk kvalitet. • Sjeldent/gammelt kulturlandskap.

Figur 3-1: Kriterier for verdisseting av kulturminner og kulturmiljø (etter Statens vegvesen 2006)

Etter en totalvurdering av de enkelte kulturminner og kulturmiljø er verdi angitt etter følgende verdiskala **liten - middels - stor**.

Verdi angis også på et verdikart som viser hvor de ulike kulturminneverdiene (kulturmiljø) finnes.

Omfang og konsekvenser

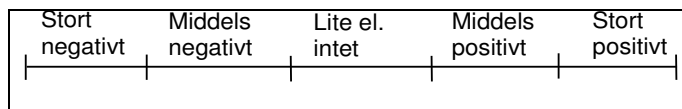
Omfang er en vurdering av hvilke konkrete endringer tiltaket antas å medføre for ulike kulturmiljø. Kriteriene brukt for å vurdere tiltakets omfang følger det som er angitt i Statens vegvesens håndbok 140 (Statens vegvesen, 2006).

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Kulturminner og – miljøers endring og lesbarhet	Tiltaket vil i stor grad bedre forholdene for kulturminner/ miljøer	Tiltaket vil bedre forholdene for kulturminner/ miljøer	Tiltaket vil stort sett ikke endre kulturminner/ miljøer	Tiltaket vil medføre at kulturminner/ miljøer blir skadet	Tiltaket vil ødelegge kulturminner/ miljøer
	Tiltaket vil i stor grad øke den historiske lesbarheten	Tiltaket vil bedre den historiske lesbarheten	Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten	Tiltaket vil redusere den historiske lesbarheten	Tiltaket vil ødelegge den historiske lesbarheten
Historisk sammenheng og struktur	Tiltaket vil i stor grad styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser	Tiltaket vil styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser	Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser	Tiltaket vil svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser	Tiltaket vil bryte den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser
	Tiltaket vil i stor grad forsterke historiske strukturer	Tiltaket vil forsterke historiske strukturer	Tiltaket vil stort sett ikke endre historiske strukturer	Tiltaket vil redusere historiske strukturer	Tiltaket vil ødelegge historiske strukturer

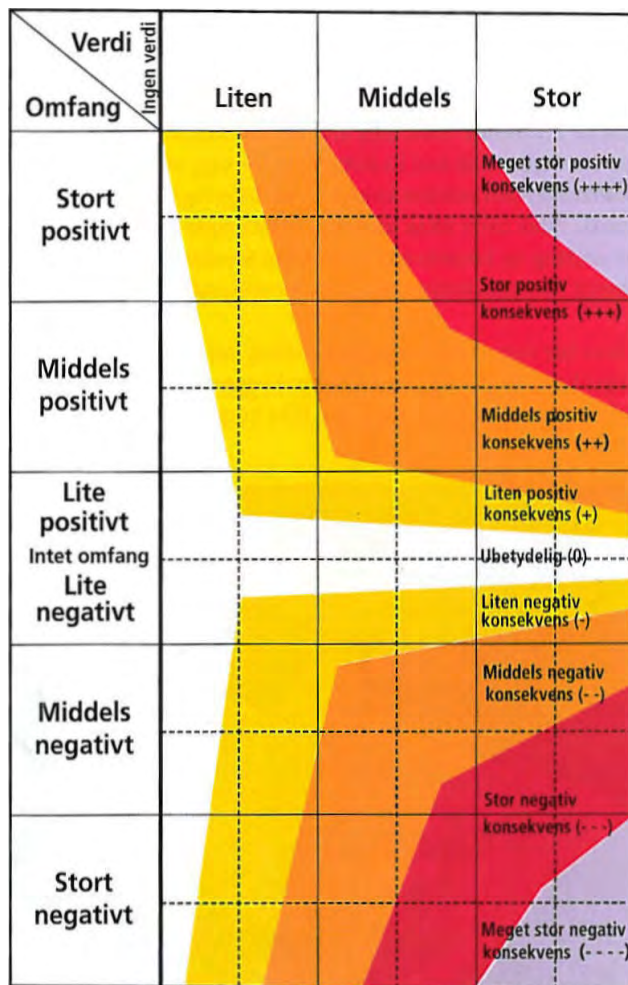
Figur 3-2: Kriterier for vurderinger av tiltakets omfang for kulturmiljøer (Statens vegvesen, 2006).

Omfang vurderes for kulturmiljøene som er verdivurdert. Tiltakets omfang vurderes for områder som direkte og indirekte berøres av tiltaket, dvs. områder hvor det antas at kulturminner og kulturhistoriske verdier kan påvirkes av tiltaket.

Tiltakets omfang angis i henhold til en femdelt skala som vist nedenfor. Figuren skiller imidlertid lite/intet omfang slik at det fremgår om omfanget er lite negativt, intet eller lite positivt.

Figur 3-3: Omfangsvurdering (verdi markeres med en pil).

Figur 3-4: Konsekvensvifte (Statens vegvesen 2006) (Statens vegvesen, 2006).

Konsekvenser omfatter de fordeler og ulemper et tiltak antas å medføre i forhold til alternativ 0 (dagens situasjon). Tiltakets forventede konsekvenser (ikke-prissatte konsekvenser) er vurdert gjennom å sammenholde opplysninger om kulturminner og kulturmiljøers verdi med opplysninger om tiltakets omfang. Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø avleses ved å sammenholde samlet kulturminneverdi med de ulike alternativenes samlede virkning på kulturminner og kulturmiljø, jf. konsekvensvifte (Figur 3-5).

Tiltakets forventede konsekvenser beskrives ved hjelp av en ni-delt skala som går fra meget stor positiv konsekvens (++++) til meget stor negativ konsekvens (----). Eksempelvis vil konsekvensene vurderes som liten positiv (+) hvis kulturminneverdien er middels og tiltakets omfang lite positivt.

En sammenfatning av konsekvensvurdering for kulturminner og kulturmiljø er beskrevet og illustrert i skjema for konsekvensvurdering, jf. tabellen under (Figur 3-5):

Konsekvensvurdering - deltema kulturminner og kulturmiljø		
	Alternativ	Alternativ
Kulturmiljø		
Samlet konsekvensvurdering		
Rangering		

Figur 3-5: Skjema for samlet konsekvensvurdering - deltema kulturminner og kulturmiljø

Forslag til avbøtende tiltak vil bli gjort på grunnlag av en vurdering av det planlagte tiltakets omfang og konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø.

4 Dagens situasjon, verdier

4.1 Generelt

Kapittelet tar først for seg en generell kulturhistorisk oversikt over området. Videre vil fredete og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer som kan komme i berøring med planstrekningen presenteres og vurderes.

4.2 Kulturhistorisk oversikt

Den eldste forhistorien

Eldre steinalder (10000 – 4000 f. Kr.)

Det har sannsynligvis vært menneskelig aktivitet på Jæren siden isen begynte sin tilbaketrekning, men fra de første 5000 år etter avsmeltingen er det ikke funnet sikre spor etter mennesker. Disse sporene ligger sannsynligvis under nåværende havnivå på Sør-Jæren og under sand- og gruslag fra senere havstigninger på Nord-Jæren. Det er først fra tiden rundt 6000 år f. Kr. at en finner sikre spor etter bosetning. Da hadde havet nådd sitt høyeste nivå og kunne ikke lenger oversvømme og ødelegge eldre boplasser i strandkanten. Menneskene på Jæren var på denne tiden jegere, fiskere og sankere, og vi kan se av redskap fra den tiden at de utnyttet alle ressurser som var tilgjengelige. Boplassene var som regel sesongbetont og ligger nær stranden ved grunne sund og bukter, eller på nes ut mot havet, nært ressursene.

Yngre steinalder (4000 – 1800 f. Kr.)

Det samme bosetningsmønsteret fortsetter inn i yngre steinalder. Fra rundt 4000 f. Kr. kom de første husdyrene til Jæren og åkerbruket er kjent i området fra omkring 3000 – 2500 f. Kr. Hovednæringen fortsatte å være jakt og fiske langt inn i yngre steinalder. Etter hvert som folketallet økte og viltmengden gikk ned, overtok jordbruket som den viktigste næringen. Dette vises blant annet i funnmaterialet, der vi kan se nye typer redskaper som kan knyttes til jordbruket. Mot slutten av steinalderen synes en endring i bosetningsmønsteret der hovedbosetningene ble flyttet fra strendene og opp til morenehøydene.

Bronsealderen (1800 -500 f. Kr.)

I bronsealderen bygges store monumentale gravhauger på noen av høydedragene, der de døde ofte ble lagt i oppmurte kammere. Det foreligger en teori om at disse gravhaugene representerer forskjellige ættegrupper med tilhørende landskapsområde rundt, blant annet fordi gravhaugene på Nord-Jæren ligger med nesten like store avstander mellom hver. Jordbruket er nå avgjørende for valg av hovedbosetning. Det ble drevet svibruk i skogen og åkrene ble flyttet etter hvert som disse ble utpint. Fra rundt 2000 f. Kr. finner vi på Jæren toskipede langhus, det vil si hus med ei rekke stolper langs midten som holdt taket oppe. En tid etter 1800 f. Kr. endret byggeskikken seg på nytt, fra toskipede til treskipede hus. Dette er hus med parallelle stolperækker som bar taket, i stedet for en rekke. Fra perioden rundt 2500 – 1000 f. Kr. peker Rogaland seg ut som et av de mest funnrrike områdene i Norge.

Skikken med de monumentale gravrøysene i jord eller stein tok slutt etter ca 1000 år f. Kr. De begynte i stedet å brenne sine døde for deretter legge bålrestene og noen sparsomme gravgaver i et leirkar og sette denne enten i en eldre haug eller inn i en ny haug eller ned i jorden uten en markering. Dette kan ha sammenheng med viktige sosiale endringer. Dette var en tid med økende befolkningsvekst og utvidelse av jordbruksbosetningen. Dette synes blant annet på at husene ble mindre og det ble blant annet etablert en fjøsdel i ene enden av huset.

Eldre jernalder (500 f. Kr – 100 e. Kr.)

Det er lite som tyder på endringer i bosetningsmønsteret fra siste del av bronsealderen, i de første 5-600 årene av jernalderen. Folketallet økte, og vi antar at hver bruksenhet ble delt opp i mindre områder etter hvert som nye grupper flyttet ut og ryddet seg egne bruk. Vi ser en endring

i funnmaterialet fra denne perioden, blant annet erstattet jernet bronse som smykke-, redskaps og våpenmetall, og vi ser en økende jernproduksjon.

Romertid og folkevandringstid (100 – 550 e. Kr.)

Den stadig økende befolkningen krevde mer åkerland, og gjødslingen ble bedre. Åkrene kunne dermed brukes adskillig lengre før de ble utpinte. Skogen ble ryddet med jernredskaper og det åpne landskapet på Jæren oppsto, utmarken ble i stor grad benyttet til beite og forsanking. Nyrydding av gårder tiltok og utmarksområdene ble stadig mindre. Rundt 200 e. Kr organiserte folk bosetningen sin på en ny måte. Fra de mange spredte smågårdene, flyttet flere familier sammen i et tett landsbylignende bosetning. Gravskikken endret seg slik at både menn og kvinner gravlegges ubrent under store hauger og med et rikt gravgods. Men enkeltgårder ble fortsatt bygget rundt omkring.

Rundt 500 år e. Kr. hadde bosetningsekspansjonen nådd et maksimum. Jæren var blitt et sete for mektige høvdinge som organiserte handel og varebytte både innenfor høvdingdømmet og med de germanske områdene på kontinentet. Styreformene muliggjorde en spesialisering for folk, for eksempel fiske og jakt på sel på øyer og i kyststrøkene og jakt, husdyrhold og jernproduksjon i daler og fjellstrøk. På Jæren var kornavl viktigst, ikke minst som et byttmiddel. Ringformede tunanlegg, som finnes flere steder på Jæren, er ofte tolket som at høvdingene kan ha knyttet til seg et følge av krigere. Dette er en samling av 16 – 18 hus ordnet tett sammen med åpning inn mot en oval plass. Bygdeborgene og de store naustuftene kan være et resultat av det samme.

Yngre jernalder (550 – 1050 e. Kr.)

Jordbruket på Jæren ble etter hvert så utpint på grunn av for dårlig gjødsling og overbeiting, høvdingene mistet dermed mye av den politiske makten. På 500- og 600-tallet ble en mengde gårder langt øde, og folketallet gikk sannsynligvis kraftig ned. Det er lite arkeologisk funnmateriale i perioden mellom 550 - 700 år e. Kr., det er blant annet slutt med de rike gravene i Rogaland. Vi kjenner så godt som ingen graver eller gravhauger fra århundret etter 550 e. Kr., sannsynligvis var de største gårdene fortsatt bebodd.

I vikingtiden øker det arkeologiske kildematerialet i omfang og funnene tyder på at de fleste gårdene vi kjenner i nyere tid, var bosatt. Noen av gårdene som til nå hadde ligget øde etter folkevandringstiden, ble ryddet på nytt. Åkerbruksteknikker og gjødsling ble forbedret og flere åkre kunne gi avling hvert år uten brakkperioder. Det kan synes som om hver gård fikk større innmark enn tidligere, dette medførte en effektiv utnyttelse av jorden, og høyere gårdsproduksjon. Gården fikk en form og en struktur som har holdt seg frem til nyere tid.

Tidlig middelalder (1050 – 1350 e. Kr.)

I vikingtiden oppstår tanken om rikssamling, samtidig som det skjer et religionsskifte med overgang til kristendommen. Gjennom tidlig middelalder er det en befolkningsvekst, som blant annet fører til at gamle ødegårder blir gjenopptatt og nye gårder blir ryddet. Det dannes i løpet av perioden byer rundt omkring i Norge. I Stavanger dannes først en markeds plass, som utviklet seg videre til byen Stavanger. I 1120-årene ble bispedømmet på Vestlandet, Bjørgvin, delt, dermed ble Stavanger bispesete. Stavanger var i begynnelsen først og fremst en by preget av geistlige institusjoner. Byen Stavanger var ingen stor by, men var det viktigste godssenteret i fylket.

Senmiddelalderen (1350 – 1520 e. Kr.)

Begynnelsen av denne perioden er preget av pest, den mest kjente er svartedauden som herjet i 1349-50. Folketapet førte til at gårder ble liggende øde i tillegg til en kraftig folkeforflytning. Byen Stavanger var i begynnelsen av 1500-tallet redusert til en spøkelsesby, og fremgangen for byen tok ikke til før et stykke ut på 1500-tallet.

Fra reformasjonen og frem til nyere tid

Reformasjonen (1520 – 1660 e. Kr.)

Rundt midten av 1500-tallet snudde den negative utviklingen både i byen og i bygdene. I Rogaland var det en stor befolkningsøkning i løpet av reformasjonen. Gamle ødegårder ble på ny gjenopptatt, og frem mot 1660 ble mange av de gårdene som allerede var i bruk delt. I 1568 ble Stavanger opprettet som eget len, etter at det i kriseårene i senmiddelalderen hadde ligget under lensherren på Bergenshus. Stavanger ble igjen sentrum for inndrivelse av skatter og avgifter. De kirkelige institusjonene kom også etter hvert i gjenge igjen. Handelen økte, og der Stavanger fra tidligere først og fremst hadde handlet med Bergen, ble det mot slutten av 1500-tallet satset på utenrikshandel, med byer rundt Nordsjøen og Østersjøen. Hovedsakelig ble det handlet med fisk, men også trelast var en viktig vare.

Perioden 1660 – 1800 e. Kr.

Midt på 1600-tallet blir det på ny økonomiske vanskelige tider. Skattetrykket økte og klimaet ble våtere og kaldere, slik at avlingene ble mer uvisse enn før. Nye epidemier herjet tidvis. Dette medførte at befolkningsveksten flatet ut. Stavanger hadde etter 1607 enerett på all handel innenfor en radius på 3 mil rundt byen, og delvis kontroll med et ytre handelsdistrikt som omfattet resten av lenet. Stavanger amt ble i 1671, i første omgang på papiret, lagt til Kristiansand hovudamt. Kristiansand ble dermed sete for stiftamtmanden, den høyeste embetsmannen i stiftet. Ordningen ble satt ut i livet i 1683. Samtidig ble lagmannen også flyttet til Kristiansand. Våren 1686 døde kongen om Stavanger bispedømme til Kristiansand bispedømme, og bispen måtte også flytte sørover. I 1686 opphevet kongen kjøpstadrettighetene til Stavanger. Stavanger ble med et pennestrøk redusert til et ladested. Embetene i byen ble dratt inn og byen ble underordnet nærmeste fut og sorenskriver. I 1690 fikk byen kjøpstadrettighetene tilbake, og den viktige handelen med jordbruksnæringen, trelastnæringen og fisket var i gang igjen. Mot midten av 1700-tallet er det på ny befolkningsvekst. I løpet av perioden er det imidlertid skjedd en endring som har medført en større sosial differensiering, med blant annet husmenn og strandsittere.

Perioden 1800 – og frem mot nyere tid

I begynnelsen av 1800-tallet kom silda tilbake i store mengder, og sildefisket ble en eksportnæring. I denne perioden skjer også en omlegging av jordbruket, som blir mer effektivt og intensivt. Rundt 1880 var de viktigste næringene i Rogaland jordbruk, fiske og skipsfart. Stavanger var da blitt den nest største skipsfartbyen i Norge.

I perioden fra 1880 og frem til 1918 førte overgangen fra seil til damp til en stagnasjon i næringen, men førte Rogaland inn i industrialderen. I løpet av 40 år ble Rogaland et industrielt tyngdepunkt i landet, hermetikkindustrien i Stavanger var lokomotivet i utviklingen.

Hermetikkindustrien skapte grunnlag for metallindustri og grafisk industri.

Skipsbyggingsindustrien tok seg opp etter som fiskere og redere fikk behov for større og mer moderne båter. Jordbruket skapte også grunnlag for industrivekst, i form av ullvarefabrikker og redskapsfabrikker (plogfabrikk).

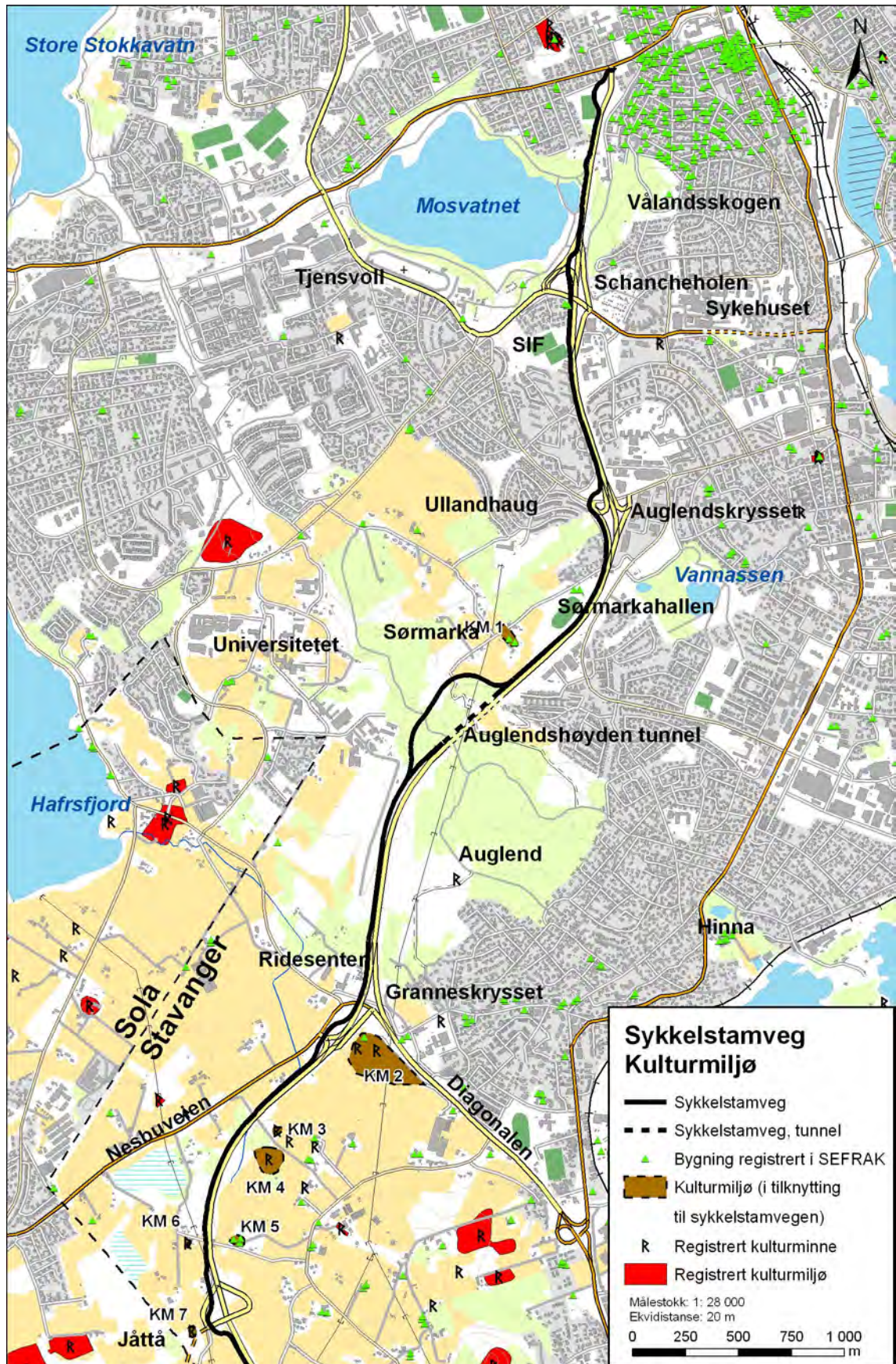
Mellomkrigstiden som generelt betegnes som kriseår, var i Rogaland også en periode med nyskaping. Det var riktignok også her krise i skipsfarten, men bankene hadde større krise som fikk ringvirkninger for flere virksomheter. Bøndene derimot hadde lite gjeld i forhold til bønder i andre deler av landet. Både jordbruks- og fiskerinæringen var i denne perioden i vekst. I tillegg skjedde en rask modernisering av hverdagslivet, som innlagt vann i hus, elektrisk komfyr, biler og nye og bedre veier. Forbruksvareindustrien fikk i Rogaland et gjennombrudd, spesielt i Sandnes med Sykkelfabrikk og sterk vekst i ullvare- og konfeksjonsindustrien.

(Thomsen (red.) 2003).

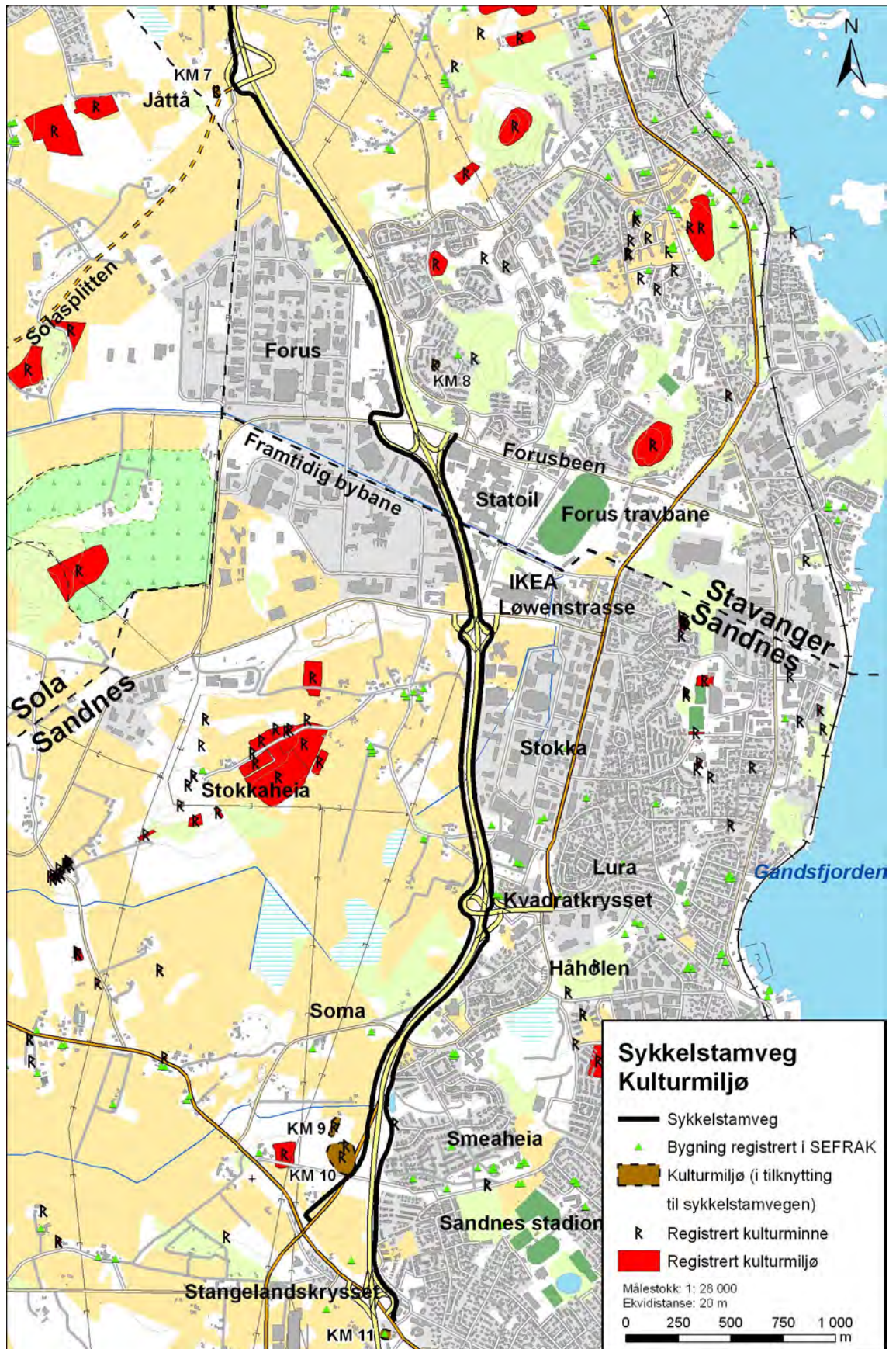
4.3 Kulturminner i området

I det følgende beskrives og kartfestes kjente kulturminner innenfor planområdet.

Gjennomgangen omfatter kulturmiljø, automatisk fredete kulturminner og kulturminner fra nyere tid som ligger i nær tilknytning til planområdet, da hovedsakelig innenfor en 300 m bred korridor (150 m på hver side av traséalternativene).

Figur 4-1: Oversikt over kulturmiljø i nordlig del av planlagt sykkelstamvei

Figur 4-2: Oversikt over kulturmiljø i sørlig del av planlagt sykelstamvei.

4.3.1 Delområde 1: Madlaveien–Schancheholskryset

Innenfor dette delområdet er det ingen kulturminner eller kulturmiljø som berøres av tiltaket. Planprogrammet krever heller ingen utredning av dette temaet innenfor delområde 1.

4.3.2 Delområde 2: Schancheholskryset–Auglendskryset

Innenfor dette delområdet er det ingen kulturminner eller kulturmiljø som berøres av tiltaket. Planprogrammet krever heller ingen utredning av dette temaet innenfor delområde 2.

Delområdet har **ingen verdi** for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.3 Delområde 3: Auglendskryset–Sørmarka–Granneskryset

Kulturmiljø 1

Gårdsmiljø

Gården i Sørmarkveien 52 (Ronnane), ligger ca 120 – 200 m nordvest for traseen. Kulturmiljøet består av tre Sefrak-registrerte bygninger. Det står et bolighus (11031806001), en driftsbygning (11031806002) og et redskapshus (11032012016) alle fra første kvartal av 1900-tallet. Det drives ikke aktiv gårdsdrift i dag, og store deler av kulturmarken rundt gården ligger brakk. Deler av driftsbygningen brukes i dag som lokaler for annen næringstilknytning enn gårdsdrift.

Figur 4-3. Den gamle driftsbygningen har gjennomgått moderniseringer på deler av bygningen.

Figur 4-4. Driftsbygningen på Sørmarkveien.

Figur 4-5. Bolighuset i Sørmarkveien.

Verdivurdering

Området rundt gårdsmiljøet har i løpet av de siste 50 årene gjennomgått en fortetning i form av boligbygging, gårdens innmark er for en stor del inntakt, men ligger brakk. Gårdsbygningene har gjennom årene gjennomgått flere ombygginger og moderniseringer. Bygningsmiljøet har av den grunn begrenset kulturhistorisk betydning.

Kulturmiljøet er vurdert til liten verdi.

Tabell 4-1: Sammenfatning av verdi for delområde 3: Auglenskrysset – Sørmarka – Granneskrysset

Delområde 3: Auglenskrysset–Sørmarka–Granneskrysset	
Kulturmiljø	Verdivurdering
1	Liten
Samlet verdi delområde 3	Liten

Delområder har **liten** verdi for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.4 Delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen

Kulturmiljø 2

Automatisk fredete kulturminner

Kulturmiljøet består av to gravhauger og bosetningsspor fra jernalder/bronsealder, kulturmiljøet ligger ca. 100 m sørøst for traseen.

En gravhaug kalt Ormahaugen er datert til jernalder (Ask Id 65795) og er en stor rundhaug, med tverrmål ca 25 m og høyde ca 2 m. Haugen ligger i kanten av dyrket mark, ca 40 m vest for husene på gården Hinna. Den nordre delen av haugen er utgravd, mens den søndre delen er avkuttet i kanten etter at ploegen har kommet inn på haugen. På toppen av haugen er det et søkk, som kan være en mulig plyndringsgrop. Gravhaugen er automatisk fredet.

Midt ute på dyrket mark, ca. 50 m sørøst fra Ormahaugen på bnr. 4, og ca. 50 m sør for husene på bnr. 4/1 står en stor rundhaug. Den kalles Eplehaugen (Ask Id 34936) og er ca 16 m i diameter. Hagens østre del og inn mot senter av haugen er forstyrret i form av at masser er tatt

ut, høyden er derfor blitt redusert til ca. 1 m. Den nordvestre del er haugen er ca. 1,8 m høy. En fotkjede går rundt ytre kant av haugen, og kanten på haugen er bratt, det er derfor rimelig å anta at Eplehaugen opprinnelig har vært høyere.

I forbindelse med utbyggingsplaner for Hinna bydel, ble det i 2009 foretatt arkeologiske undersøkelser i området for å avdekke eventuelle spor skult under markoverflaten. Undersøkelsen viste bosetningsspor sannsynligvis fra bronsealder og eldre jernalder, hovedsakelig stolpespor, kokegrop/ildsteder og mulige graver/produksjonsanlegg. Det ble også gjort noen løsfunn av gjenstander, mest keramikk, litt flint, brent bein og en bryne av kvarts. Hovedtyngden av funnene ligger i området mellom de to store gravrøysene, sør-sørøst for Ask Id 34936, og nordre halvdel av gnr. 17/1.

Bosetningsområdet er foreløpig ikke registrert inn i Askeladden.

Verdivurdering

Haugene er godt synlig i terrenget, også Ormahaugen, på tross av at den er delvis utgravd. Gravhaugene og bosetningssporene vitner om bosetningshistorikken i området tilbake til bronsealder, der gravhaugene står som synlige monumenter. Kulturmiljøet har både vitenskapelig og pedagogisk verdi, og har stor tidsdybde. Kulturmiljøet er representativt for tidsepokene jernalder/bronsealder.

Kulturmiljøet er vurdert til middels - stor verdi.

Kulturmiljø 3

Automatisk fredete kulturminner

Kulturmiljøet består av et gravfelt med to gravhauger datert til jernalderen (Ask Id 15284). Gravfeltet ligger ca 120 m sørøst for traséalternativ langs / inntil E39 og ca. 30 m nordøst for den gamle gardsvegen fra Jåttå til Valaberget. Begge gravhaugene er rundhauger og ligger i et eldre kulturlandskap som i dag brukes som jordbruksland.

Figur 4-6. Gravfelt fra jernalderen.

Verdivurdering

Gravhaugene ligger i et glissent skogområde, som også benyttes til beite, de er derfor godt synlig i terrenget. I forhold til både beliggenhet og type graver har de både vitenskapelig og pedagogisk verdi. Gravhaugene er representative for epoken og har stor tidsdybde.

Kulturmiljøet er vurdert til middels verdi.

Kulturmiljø 4

Ca 120 meter øst for trasé i Asserskogen og rett sørvest for Asserskogen er det registrert et gravfelt fra jernalderen (Ask Id 65792). Gravfeltet består av to gravhauger. Gravhaugene ligger i kanten av dyrket mark og i østre kant av en planteskog. Gravhaugene står registrert i kulturminnedatabasen Askeladden med uavklart vernestatus.

Verdivurdering

Kulturmiljøet er representativt for jernalderen og sett i sammenheng med kulturmiljø 3 ligger gravhaugene i en kontekst med stor tidsdybde. For øvrig ble ikke gravhaugene gjenfunnet under NIKU`s befaring, i følge kartreferansene ligger gravhaugene i et område som i dag synes å være svært forstyrret av både dyrkning og gravingsarbeider.

Kulturmiljøet er vurdert til liten - middels verdi.

Kulturmiljø 5

Kulturmiljøet består av en gård som ligger ca 115 m øst for trasé på Jåttåveien 119, rett nord for Sandgådå. Gården består av tre Sefrak-registrerte bygninger i gammelt kulturlandskap med blant annet bevarte steingjerder som skiller indre gårdsrom fra innmark og tilkomstvei. Stabbur med kjerrehus er fra rundt 1900 og er det eldste av bygningene. Våningshuset og driftsbygningen er fra første kvartal av 1900-tallet.

Figur 4-7. Gården og gårdstunet på Jåttåveien 119.

Figur 4-8. Våningshuset på Jåttåveien 119.

Verdivurdering

Gårdsbygningene har en autentisk form, men det er gjennomført endringer på alle bygningene (f. eks vinduer, dører og ytterkledning). Gårdsmiljøet ligger i en opprinnelig kontekst, der gammel tunstruktur fortsatt er lesbar. Bygningsmiljøet er vanlig forekommende og har gjennomgått noe modernisering som begrenser den kulturhistoriske betydningen.

Kulturmiljøet er vurdert til liten verdi.

Kulturmiljø 6

Ca 60 m sørøst for krysset mellom Sandgåda og Kreklingveien og ca 75 m vest for trasé er det registrert et bosetnings- og aktivitetsområde fra eldre jernalder (Ask Id 65794). Kulturmiljøet inneholder en hustuft og en rydningsrøys. På kulturbeitet sør for tuften ligger det mange mindre røyser, som antas å være rydningsrøyser. Kulturminnet har i følge kulturminnedatabasen Askeladden uavklart status.

Verdivurdering

Kulturmiljøet viser konkrete bosetningsspor fra eldre jernalder, der bosetningene i hovedsak ble lagt på høyderygger. Kulturmiljøet har stor tidsdybde, og vitenskapelig verdi. Sporene etter bosetningen er i dag mindre synlig, sannsynligvis på grunn av dyrkning, den pedagogiske verdi er derfor mindre.

Kulturmiljøet er vurdert til middels verdi.

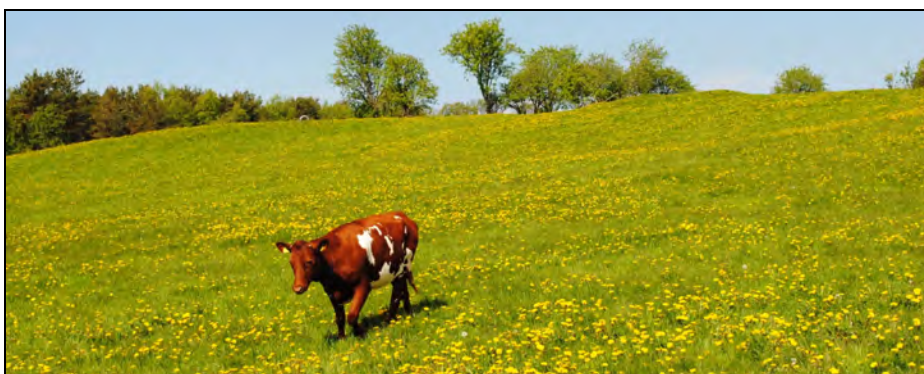
Kulturmiljø 7 Jåttå

Automatisk fredete kulturminner

Et gravfelt ligger ca 70 meter vest for trasé (Ask Id 24615), ca 30 m vest for rundkjøringen på Næringsveien og ca 60 m øst for Ilandsskogen. Gravfeltet, som består av fem gravhauger, ligger i dyrket mark og er datert til jernalder. Området brukes i dag som beitemark, og en høyspentlinje går gjennom gravfeltet.

Figur 4-9. Gravfeltet på Jåttå.

Figur 4-10. Gravfeltet på Jåttå.

Verdivurdering

To av gravhaugene synes å være inntakt, mens de tre andre er skadet og lite synlig. Kulturmiljøet med gravhaugene er representativ for jernalderen og har stor tidsdybde.

Kulturmiljøet er vurdert til middels - stor verdi.

Kulturmiljø 8 - Haugen

Automatisk fredete kulturminner

Ca 185 m øst for traseen, er det registrert et gravfelt datert til jernalder (Ask Id 24613). Gravfeltet ligger i et område mellom Haugabergstien og Godesethagen, i en grønn lunge midt i et tettbygd boligfelt. På en høyde kalt Haugen, står en stor rundhaug. Gravhaugen er en del utgravd, særlig i sørøstre del der haugen er fjernet nesten til bunns. Haugen har også vært utgravd i toppen, blant annet hadde tyskerne under andre verdenskrig en maskingeværstilling i gravhaugen. Haugen er 16 -17 m i tverrmål og ca. 2 m høy i nordre kant. En mindre rundhaug står ca. 10 m. øst for den store rundhaugen. Denne haugen er utgravd i vestre kant nesten helt til bunnen. Haugen er 14 -15 m i tverrmål og ca. 1 m høy i østre kant.

Figur 4-11. Den store rundhaugen på Haugen.

Figur 4-12. Del av gravfeltet på Haugen.

Verdivurdering

Begge gravrøysene er godt markert i terrenget. Gravrøysene er både i funksjon og beliggenhet representativt for jernalderen. Gravfeltet har en tidsdybde som går tilbake til jernalderen. På tross av at begge gravrøysene er noe ødelagt har de både en vitenskapelig og en pedagogisk verdi.

Kulturmiljøet er vurdert til middels - stor verdi.

Tabell 4-2: Sammenfatning av verdi for delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen

Delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen	
Kulturmiljø	Verdivurdering
2	Middels - stor
3	Middels
4	Liten - middels
5	Liten - middels
6	Middels
7	Middels - stor
8	Middels - stor
Samlet verdi delområde 4	Middels - stor

Delområder har **middels – stor** verdi for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.5 Delområde 5: Forusbeen–Løwenstrasse

Det er ingen kulturminner eller kulturmiljø som berøres av tiltaket. Planprogrammet krever heller ingen utredning av dette temaet innenfor delområde 5.

Delområdet har **ingen** verdi for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.6 Delområde 6: Løwenstrasse–Kvadratkrysset

Det er ingen kulturminner eller kulturmiljø som berøres av tiltaket.

Delområdet har **ingen** verdi for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.7 Delområde 7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset

Kulturmiljø 9

Ca. 145 m vest for vestlig traséalternativ er det registrert fire stakktufter av uvisst alder (Ask Id. 24777). Stakktuftene ligger i et område som ligger ca 200 m nord for Børskådå og 30 m nord for kulturmiljø 10. I kulturminnedatabasen Askeladden står kulturmiljøet med uavklart vernestatus, muligens på grunn av at alderen ikke er avklart.

Verdivurdering

Kulturminnene er representativ for funksjonen. Stakktuftene ligger tett opp til kulturmiljø 10 der tidsdybden går tilbake til jernalderen, det er ikke usannsynlig at kulturmiljø 9 kan sees i sammenheng med kulturmiljø 10.

Kulturmiljøet er vurdert til liten - middels verdi.

Kulturmiljø 10

Automatisk fredet kulturminne

Ask Id 61013 er en større lokalitet som ligger vest for og inntil vestlig traséalternativ og ca 120 m vest for østlig traséalternativ og ved Børskådå på nordsiden av veien. Lokaliteten består av en

gravhaug fra før-reformatorisk tid, en stakktuft fra før-reformatorisk tid, en stakktuft fra jernalderen, et gardfar fra før-reformatorisk tid og 15 rydningsrøyser fra jernalderen.

Figur 4-13. Kulturmiljøet ved Børskådå.

Figur 4-14. Gravhaug ved Børskådå.

Verdivurdering

Gardfaret, rydningsrøysene og gravhaugen viser til et større bosetningsområde som er representativt både for jernalderens og før-reformatorisk bosetningsstruktur. Stakktufter har vært i bruk fra jernalderen og frem til nyere tid, men er stedstypisk for Rogaland. Kulturminnene inngår i et miljø og en kontekst med stor tidsdybde (se også kulturmiljø 9).

Kulturmiljøet er vurdert til middels - stor verdi.

Kulturmiljø 11

Kulturmiljøet er en bygning opprinnelig brukt som privat barnehjem, Sefrak reg. 11020020014. Senere ble bygningen kommunehuset på Stangeland. Beliggenheten er sør-sørvest for endepunktet ved Oalsgate. Bygningen brukes i dag som bolighus og en regner at bygningen er fra 1800-tallets fjerde kvartal.

Figur 15. Bolighus og tidligere kommunehus på Stangeland.

Verdivurdering

Det opprinnelige kulturmiljøet er det lite igjen av. Bygningen har arkitektoniske kvaliteter, men har gjennomgått gjennomgripende moderniseringer, dette medfører at bygningen er lite representativt for epoken.

Kulturmiljøet er vurdert til liten verdi.

Tabell 4-3: Sammenfatning av verdi for delområde7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset

Delområde 7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	
Kulturmiljø	Verdivurdering
9	Liten - middels
10	Middels - stor
11	Liten
Samlet verdi delområde 7	Middels - stor

Delområder har **middels -stor verdi** for tema kulturminner og kulturmiljø.

4.3.8 Sammenfatning kulturmiljø og verdivurdering

Det arkeologiske materialet og skriftlige kilder fra Stavanger og Sandnes generelt avspeiler en lang kulturhistorie fra eldre steinalder og frem til i dag. I områdene langs den planlagte sykkelstamveien er det kjent lokaliteter fra bronsealderen og frem til nyere tid. Kulturmiljø 1 og 5 inneholder bygninger fra nyere tid. Av registreringene i Sefrak er de fleste bygningene fra første del av 1900-tallet, bortsett fra stabburet i kulturmiljø 5 som er fra rundt 1900. Det er registrert tre bosetnings og aktivitetsområder langs planstrekningen, henholdsvis kulturmiljøene 2, 6 og 10, der de eldste registreringene er kulturmiljø 2 og 6, fra bronsealder og eldre jernalder. Kulturmiljø 2, 3, 4, 7, 8 og 10 inneholder alle gravhauger og gravfelt datert til jernalder. Stakktufter, som vi finner i kulturmiljø 9 og 10, er en type kulturminner som er vanlig i Rogaland, disse er ofte vanskelig å aldersbestemme, men vi vet at disse har vært i bruk tilbake til jernalderen.

Tabell 4-4: Samlet verdivurdering av delområdene 3, 4, 6 og 7

Delområde	Samlet verdivurdering
Delområde 3: Auglendskrysset– Sørmarka– Granneskrysset	Liten
Delområde 4: Granneskrysset– Forusbeen	Middels - stor
Delområde 6: Løwenstrasse– Kvadratkrysset	Ingen
Delområde 7: Kvadratkrysset– Stangelandskrysset	Middels - stor

5 Potensialvurdering

5.1 Vurdering av potensial for funn av hittil ukjente kulturminner

Sett i en større geografisk ramme ligger planområdene i et område med en rik kulturhistorie hvor automatisk fredete og nyere tids kulturminner samt skriftlige kilder vitner om bosetning fra eldre steinalder og frem til i dag. Vi har kjennskap til kulturminner som avspeiler ulike aspekt ved områdets kulturhistorie. Imidlertid omfatter deler av planstrekningen områder med tett bolig- og næringsbebyggelse, bearbejdede jordbruksområder og E39 som har gjennomgått store oppgraderinger. Dette medfører store muligheter for at eventuelle hittil ukjente kulturminner kan være skadet eller ødelagt. Uberørte områder for eksempel med skog eller områder med dyrket mark kan skjule hittil ukjente kulturminner under markoverflaten. Planområdet er ikke undersøkt for kulturminner for oppfyllelse av undersøkelsesplikten jf. Kulturminneloven § 9.

Prognoser for vurdering av potensial for funn av automatisk fredete og nyere tids kulturminner bygger på intervjuer, samt vurdering av blant annet topografi, jordsmonn / løsmasser, tidligere funn og generell funndistribusjon.

Prognoseanslag er illustrert på vedlagt kart, figur 5-2 og 5-3. Følgende skala er benyttet:

1. **Lite/intet** potensial (Meget liten sannsynlighet for at det påvises automatisk fredete kulturminner i området)
2. **Middels** potensial (Sjanser for å påvise automatisk fredete kulturminner i området)
3. **Stort** potensial (Stor sannsynlighet for at det påvises automatisk fredete kulturminner i området).

Steinalderlokaliteter kjennes hovedsakelig fra tidligere strandnære områder, og det er kjent lokaliteter fra både eldre og yngre steinalder i Stavanger og Sandnes kommuner. Det er ikke gjort noen funn fra steinalder langs planstrekningen. Planstrekningens beliggenhet i forhold til jakt og fiske, høyde over havet og forhold for boplasser medfører imidlertid muligheter for at eventuelle hittil ukjente steinalderlokaliteter kan finnes under markoverflaten.

Det anses å være **liten potensial for funn av steinalderlokaliteter**

Det er mange spor etter aktivitet i bronsealderen fra områdene rundt Stavanger og Sandnes. Ved planstrekningen ble det under en arkeologisk undersøkelse avdekket bosetningsspor fra bronsealder under markoverflaten. Generelt sett er potensialet større for å finne spor fra bronsealderen under markoverflaten langs planstrekningen i dyrkede områder og uberørte områder. Området mellom Diagonalen og der Refsnesveien krysser E39, er et område der potensialet generelt er **lite – middels**. Innenfor dette området er det **middels** potensial i et område mellom for Asser Jåttens vei (vest for E39) og Næringsveien. I området rundt Børskådå er det registrert et bosetningsområde tilbake til jernalderen, det er ikke usannsynlig at det også kan finnes spor tilbake til bronsealderen i samme område.

Det anses å være **liten - middels potensial for funn av bronsealderlokaliteter**

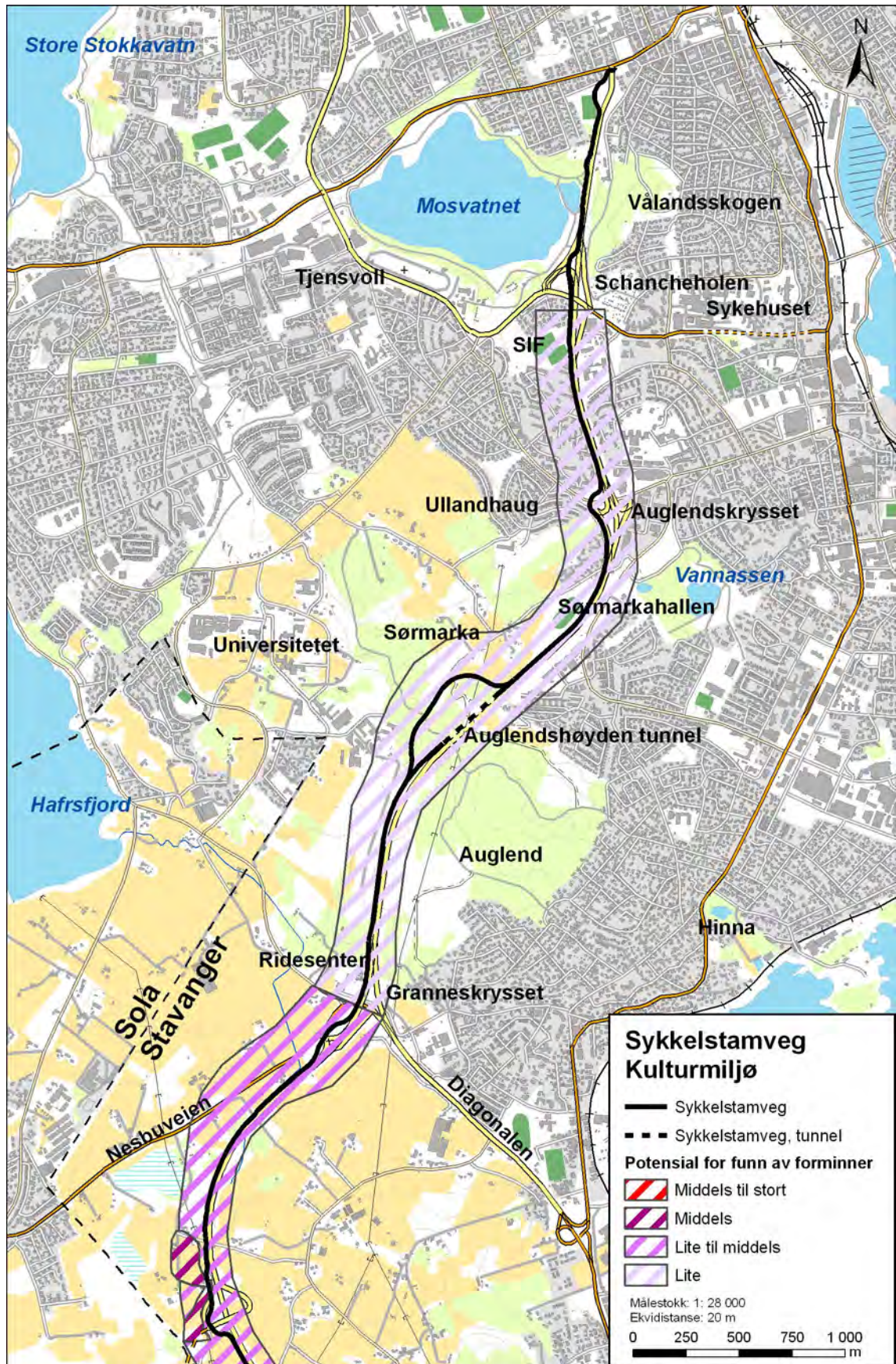
Figur 5-1: Område med middels potensial for funn fra middel-, jern- og bronsealder nord for Næringsveien og sør for Sandgåda.

Spør fra jernalder og middelalder i områdene rundt Sandnes og Stavanger er tallrike. Det er flere spor etter jernalderen nært planstrekninger, slik at det er potensial for å avdekke hittil ukjente spor fra jernalderen under markoverflaten. I likhet med bronsealderen, er det **lite - middels** potensial for funn fra jern- og middelalder mellom krysset ved Diagonalen og E39 og der Refsnesveien krysser E39. Innenfor dette området er det **middels** potensial for funn fra mellom Asser Jåttens vei og Næringsveien. Rundt det registrerte bosetningsområdet på Børskådå er det middels – stort potensial for å finne ytterligere spor fra jern- og middelalder under markoverflaten.

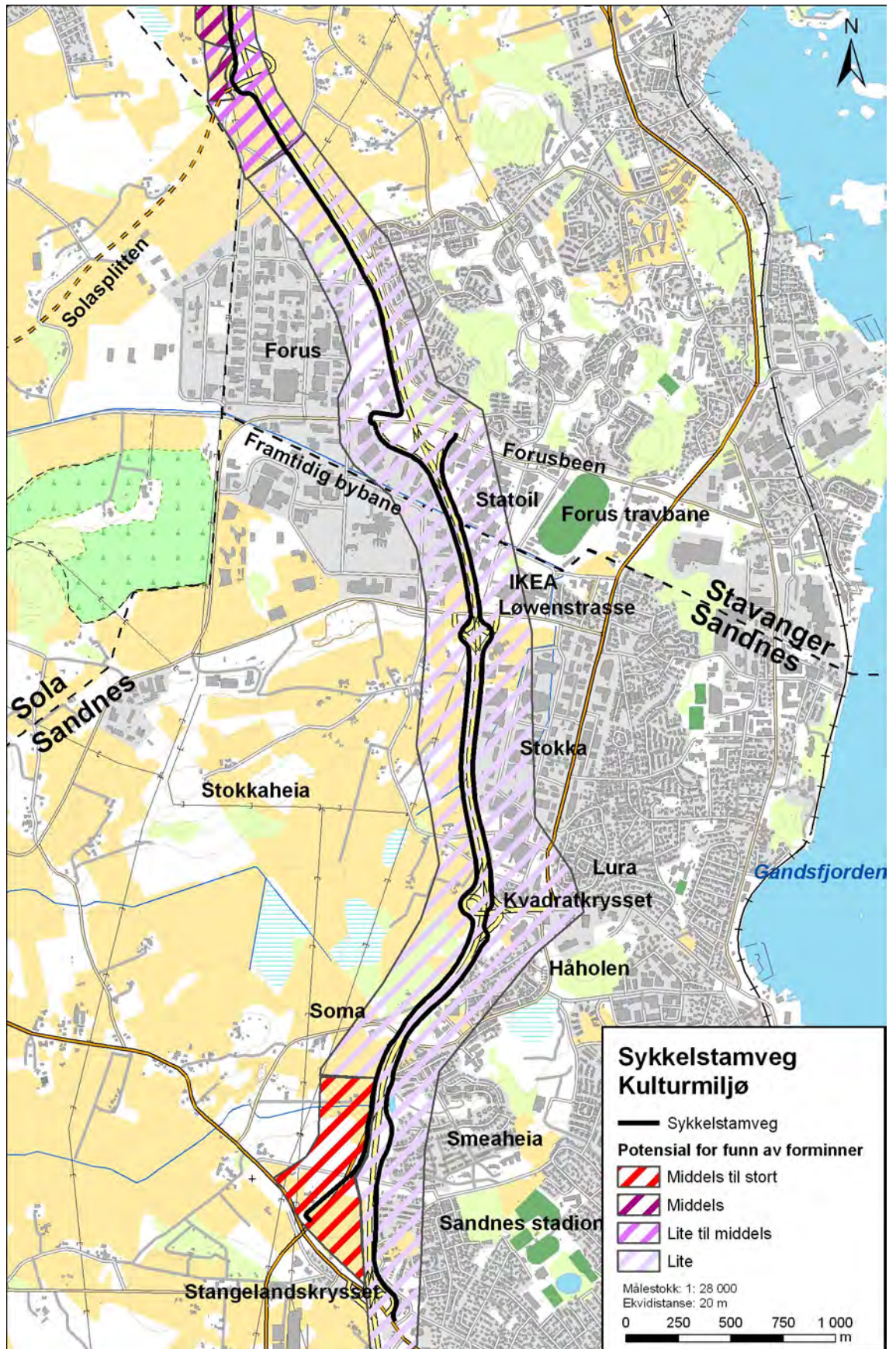
Det anses å være **liten - middels potensial for funn av jern- og middelalderlokalteter**

Nyere tids kulturminner i Stavanger og Sandnes finnes hovedsakelig i form av bygninger eller innretninger etter næringsdrift. Det er mange registreringer fra nyere tid i Stavanger og Sandnes, men fordi nyere tids kulturminner i stor grad kan synes på markoverflaten er det små muligheter for å finne ytterligere spor fra nyere tid under markoverflaten.

Det anses å være **liten potensial for funn av lokaliteter fra nyere tid**

Figur 5-2: Potensialkart for kulturminner og kulturmiljø over den nordlige del av planlagt sykkelstamvei

Figur 5-3: Potensialkart for kulturminner og kulturmiljø over den sørlige del av planlagt sykkelstamvei

5.2 Sammenfatning av potensial for hittil ukjente kulturminner

Kunnskapen om kulturminner og kulturhistorie i og omkring planstrekningen viser at dette har vært et område med variert bosetning langt tilbake i tid. I nyere tid har det foregått en omfattende utbyggingsvirksomhet og fortetting av bebyggelse langs planstrekningen, noe som medfører en mulighet for at kulturminner er gått tapt. Samtidig kan spor etter tidligere tider ligge under markoverflaten i jordbruksområdene og i udyrket mark. Det er enkelte områder langs planstrekningen som er vurdert til høyere potensial, hovedsakelig på grunn av nærheten til registrerte kulturminner og kulturmiljø.

Samlet vurdering av potensial for funn av hittil ukjente automatisk fredete kulturminner:

Liten - middels

Samlet vurdering av potensial for funn av hittil ukjente nyere tids kulturminner:

Liten - Intet

Området bør undersøkes av kulturminneforvaltningen i forbindelse med oppfyllelse av undersøkelsesplikten jr. kulturminneloven § 9.

6 Omfang og konsekvenser

I henhold til Statens vegvesens håndbok 140 skal ikke visuelle forhold tilknyttet kulturlandskapet, kulturminner og kulturmiljø behandles under temaet kulturminner og kulturmiljø. I det følgende er derfor visuelle forhold ikke vurdert.

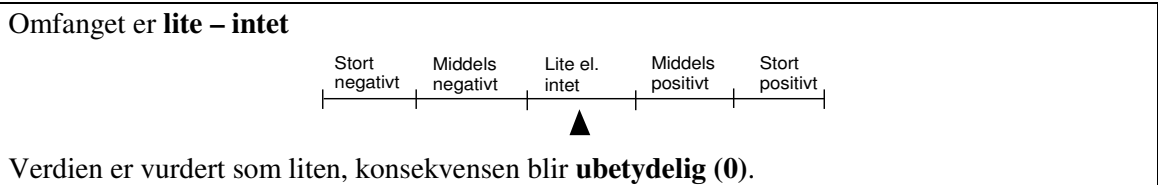
6.1 Delområde 3: Auglendskrysset–Sømarka–Granneskrysset

Delstrekningen avsluttes ca. 200 m nord for Granneskrysset.

6.1.1 Tunnel gjennom Auglendshøyden (alt. 3A)

Kulturmiljø 1

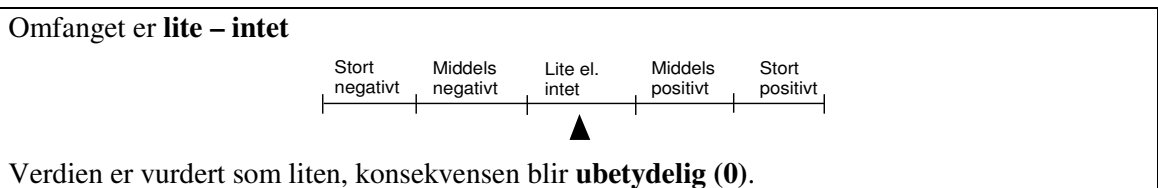
Mellom Auglendskrysset og Auglendstunnelen legges sykkelstamvegen langs E39. Traseen kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

6.1.2 Gjennom friområde/grøntstruktur i Sømarka (alt. 3B)

Kulturmiljø 1

Alternativ 3B er identisk med alternativ 3A bortsett fra at det legges gjennom Sømarka og ikke i tunnel. Alternativ 3B kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

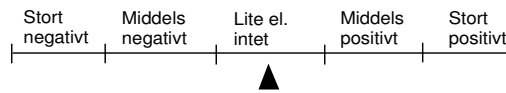
6.2 Delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen

Delstrekningen starter ca. 200 m nord for Granneskrysset.

6.2.1 I bru langs E39 (alt. 4A)

Kulturmiljø 1

Omfanget er **lite – intet**

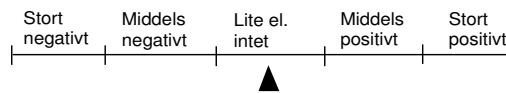

Verdien er vurdert som liten, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

6.2.2 Gjennom ridesenteret på Grannes (alt. 4B)

Kulturmiljø 1

Omfanget er **lite – intet**

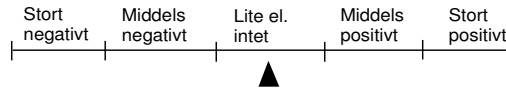

Verdien er vurdert som liten, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 2

Kulturmiljøet ligger sørøst for traséalternativet, på østsiden av E39. Alternativet vurderes ikke å få direkte omfang for kulturmiljøet. Grunnet avstand vurderes tiltaket heller ikke å endre kulturmiljøet gjennom indirekte påvirkning. Den planlagte veitraseen kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**.

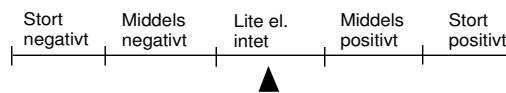

Verdien er vurdert som middels - stor, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 3

Kulturmiljøet ligger sørøst for trasé, på østsiden av E39. Alternativet forventes ikke å få omfang av betydning for kulturmiljøet, og vil ikke direkte berøre kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**

Verdien er vurdert som middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 4

Kulturmiljø 4 ligger ca 120 meter øst for trasé, på østsiden av E39. Tiltaket får ikke direkte omfang for kulturmiljøet. Sykkeltstamveien planlegges i god avstand fra kulturmiljøet og vil ikke direkte berøre kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**

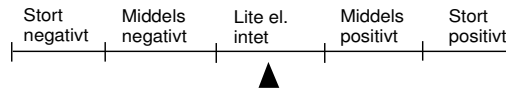

Verdien er vurdert som liten - middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 5

Kulturmiljøet ligger øst for trasé, på østsiden av E39. Alternativet forventes ikke å medføre noen endring i kulturmiljøet. Ny sykkelstamvei legges i god avstand fra kulturmiljøet og kommer ikke til å berøre kulturmiljøet verken direkte eller indirekte.

Omfanget er **lite – intet**

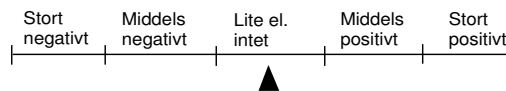

Verdien er vurdert som liten - middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 6

Ca 75 m vest for trasé ligger kulturmiljø 6. Tiltaket får ikke direkte omfang for kulturmiljøet.. Sykkelstamveien kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte eller indirekte, og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**

Verdien er vurdert som middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 7

Kulturmiljø 7 ligger vest for trasé, og forventes ikke å medføre noen endring i kulturmiljøet. Den planlagte sykkelstamveien kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**

Verdien er vurdert som middels - stor, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 8

Kulturmiljø 8 ligger ca 185 m øst for den planlagte sykkelstamveien og øst for E39. Alternativet vurderes ikke å få direkte omfang for kulturmiljøet. Grunnet avstand vurderes tiltaket heller ikke å endre kulturmiljøet gjennom indirekte påvirkning. Sykkelstamveien vil ikke direkte berøre kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**

Verdien er vurdert som middels - stor, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

6.3 Delområde 6: Løwenstrasse–Kvadratkrysset

6.3.1 Vest for E39 (alt. 6A)

Det er ingen kulturmiljø i denne delstrekningen.

6.3.2 Øst for E39 (alt. 6B)

Det er ingen kulturmiljø i denne delstrekningen.

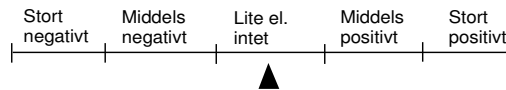
6.4 Delområde 7: Kvadratkrysset– Stangelandskrysset –

6.4.1 Vest for E39 (alt. 7A)

Kulturmiljø 9

Kulturmiljøet ligger vest for traséalternativ. Tiltaket får ikke direkte omfang for kulturmiljøet. Det planlagte tiltaket kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte eller indirekte.

Omfanget er **lite – intet**.

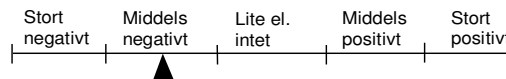

Verdien er vurdert som liten - middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 10

Kulturmiljøet ligger vest for, og inntil traseen. Alternativet vil i dette området følge en eksisterende gårdsvei som grenser til kulturmiljøet. Denne veien ble anlagt for bare et par år siden i forbindelse med etablering av det nye krysset mot hovedveien. Nærheten til kulturmiljø 10 innebærer imidlertid en fare for forstyrrelser og direkte inngrep. Ettersom alternativet legges i samme trase som eksisterende vei, medfører det noe behov for inngrep i form av graving og asfaltering. Tiltaket vil tangere ytterkant av miljøet, og vil kunne medføre direkte inngrep eller skade på kulturmiljøet.

Omfanget er **middels negativt**.

Verdien er vurdert som middels - stor, konsekvensen blir **middels negativ konsekvens (- -)**.

Kulturmiljø 11

Kulturmiljøet ligger sør-sørøst for traseen. Alternativet vurderes ikke å få direkte omfang for kulturmiljøet. Grunnet avstand vurderes tiltaket heller ikke å endre kulturmiljøet gjennom indirekte påvirkning. Den planlagte veitraseen kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte og forventes ikke å få konsekvenser for kulturmiljøet.

Omfanget er **lite – intet**.

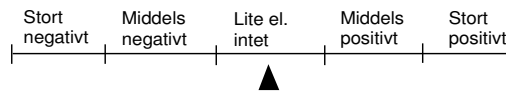
Verdien er vurdert som liten, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

6.4.2 Øst for E39 (alt. 7B)

Kulturmiljø 9

Tiltaket får ikke direkte omfang for kulturmiljøet. Det planlagte tiltaket kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte eller indirekte.

Omfanget er **lite – intet**.

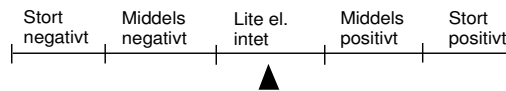

Verdien er vurdert som liten - middels, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 10

Kulturmiljøet ligger vest for og ca 120 m vest for traseen. Alternativet vurderes ikke å få direkte omfang for kulturmiljøet. Grunnet avstand vurderes tiltaket heller ikke å endre kulturmiljøet gjennom indirekte påvirkning. Alternativ for ny Sykkelstamvei kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte eller indirekte.

Omfanget er **lite - intet**

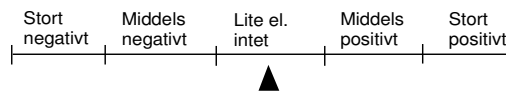

Verdien er vurdert som middels - stor, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

Kulturmiljø 11

Kulturmiljøet ligger sør-sørvest for endepunktet av trasé ved Oalsgate. Alternativet vurderes ikke å få direkte eller indirekte omfang for kulturmiljøet. Alternativ for ny Sykkelstamvei kommer ikke til å berøre kulturmiljøet direkte eller indirekte.

Omfanget er **lite - intet**

Verdien er vurdert som liten, konsekvensen blir **ubetydelig (0)**.

6.5 Sammenfatning av omfangsvurdering

Tiltaket forventes å kunne medføre endringer i negativ forstand for kulturmiljø 10 på delstrekning 7 Kvadratkrysset–Stangelandskrysset i gjennomgående alternativ 1. Omfang er her tilknyttet fare for skade på eller ødeleggelse av kulturminneverdier. Det planlagte tiltaket forventes ikke å få noe omfang av betydning for de øvrige kulturmiljøene.

Tabell 6-1: Samlet omfangsvurdering for alternativer kulturminner og kulturmiljø.

Kulturmiljø	Delstrekning	Alternativ	Omfangsvurdering
1	3: Auglendskrysset–Sørmarka–Granneskrysset	3A	Lite - intet
1	3: Auglendskrysset–Sørmarka–Granneskrysset	3B	Lite - intet
2	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
2	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
3	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
3	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
4	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
4	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
5	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
5	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
6	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
6	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
7	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
7	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
8	4: Granneskrysset–Forusbeen	4A	Lite - intet
8	4: Granneskrysset–Forusbeen	4B	Lite - intet
9	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7A	Lite - intet
9	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7B	Lite - intet
10	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7A	Middels negativ
10	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7B	Lite - intet
11	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7A	Lite - intet
11	7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset	7B	Lite - intet

6.6 Sammenfatning av konsekvensvurdering

Tabell 6-2: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Auglendskrysset - Sørmarka - Granneskrysset.

Konsekvensvurdering: Delområde 3: Auglendskrysset–Sørmarka– Granneskrysset, oppsummering for deltema kulturminner og kulturmiljø		
	Alternativ 3A	Alternativ 3B
Kulturmiljø 1	0	0
Samlet konsekvensvurdering	0	0
Rangering	1	1

Alternativene 3A og 3B forventes ikke å få noen konsekvenser for kjente kulturminneverdier langs strekningen Auglendskrysset–Sørmarka– Granneskrysset. Alternativene er derfor sidestilt.

Tabell 6-3: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Granneskrysset–Forusbeen

Konsekvensvurdering: Delområde 4: Granneskrysset–Forusbeen oppsummering for deltema kulturminner og kulturmiljø		
	Alternativ 4A	Alternativ 4B
Kulturmiljø 2	0	0
Kulturmiljø 3	0	0
Kulturmiljø 4	0	0
Kulturmiljø 5	0	0
Kulturmiljø 6	0	0
Kulturmiljø 7	0	0
Kulturmiljø 8	0	0
Samlet konsekvensvurdering	0	0
Rangering	1	1

Alternativene er sidestilt og forventes ikke å få noen konsekvenser for kjente kulturminneverdier langs strekningen.

Tabell 6-4: Sammenfatning av konsekvensvurdering for strekningen Kvadratkrysset–Stangelandskrysset

Konsekvensvurdering: Delområde 7: Kvadratkrysset–Stangelandskrysset oppsummering for deltema kulturminner og kulturmiljø		
	Alternativ 7A	Alternativ 7B
Kulturmiljø 9	0	0
Kulturmiljø 10	--	0
Kulturmiljø 11	0	0
Samlet konsekvensvurdering	--	0
Rangering	2	1

Alternativ 7A forventes å kunne berøre kulturmiljø 10 direkte og kan dermed få negative konsekvenser for kulturminneverdiene i området. Alternativ 7B forventes ikke å få noen konsekvenser for kjente kulturminneverdier langs strekningen Kvadratkrysset–Stangelandskrysset. Alternativ 7B er derfor rangert som nummer 1 foran alternativ 7A. Dermed er gjennomgående alternativ 2 (vest for E39 til Løwenstrasse, så øst for E39) å foretrekke.

6.7 Konsekvenser i anleggsperioden

På generelt grunnlag bør man vise aktsomhet under anleggsfasen slik at kulturminneverdier i minst mulig grad forstyrres eller skades/ødelegges. I hovedsak er det kulturmiljø 10 som kan berøres av tiltakets negative konsekvenser langs planstrekningen. Nærheten til kulturmiljø 10 innebærer en fare for forstyrrelser. Midlertidige veier og depoter som etableres i anleggsfasen kan komme i direkte berøring med kulturminner i tiltaksområdet. Spesielt når det gjelder automatisk fredete kulturminner er det viktig å være bevisst dette forholdet fordi sporene ofte ligger skjult under markoverflaten eller er mindre synlig i terrenget enn stående bygninger.

6.8 Avbøtende tiltak

Tiltakets negative konsekvenser for kulturmiljø langs denne planstrekningen er fortrinnsvis knyttet til nærheten til og faren for forstyrrelse av kulturmiljø 10. Negative konsekvenser vil kunne avbøtes dersom vegtraseen justerer slik at kulturmiljøet ikke berøres direkte, for eksempel ved at veien legges nærmere E 39.

6.9 Usikkerhet

Det er ikke gjort systematiske registreringer av automatisk fredete kulturminner langs planstrekningen, og det er knyttet usikkerhet til forekomsten og verdien av slike. Usikkerheten er spesielt stor i området mellom krysset Diagonalen – E39 og der Refsnesveien krysser E39 og rundt det registrerte bosetningsområdet på Børskådå.

6.10 Oppfølgende undersøkelser

Tiltaksområdet rommer mange kulturminner og kulturmiljøer fra forhistorisk tid. Det kan bety at en rekke gravminner og andre arkeologiske spor er skjult under markoverflaten. Jf. undersøkelsesplikten § 9 i Kulturminneloven vil det bli krav om arkeologiske registreringer av traseene og påkoblingsområdene. Ved eventuelle funn av automatisk fredete kulturminner kan det bli krav om justering av vegtraseer. Undersøkende og ansvarlige myndigheter for planstrekningen er Rogaland fylkeskommune.

7 Referanser

Lov av 9 juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven)

Riksantikvaren 2003: Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar. Rettleiar. Riksantikvaren rapportar nr 31, 2003.

Rogaland Fylkeskommune 2009. *Rapport fra kulturhistorisk registrering. Hinna, Gnr 17. Bnr 1, 4,2432*

Statens vegvesen Håndbok 140. Konsekvensanalyser. Oslo 2006.

Sykkelstamvei på Nord-Jæren Stavanger – Forus – Sandnes. Planprogram for kommunedelplaner og konsekvensutredning. Region vest, Sør-Rogaland distrikt, 3. april 2009.

Thomsen, Hanne (red.). Rogaland. *Historien. Landskapet. Menneskene. Kulturen. En kulturhistorisk reise gjennom fylkets 27 kommuner.*

Elektroniske kilder:

Askeladden kulturminnedatabase: <http://askeladden.ra.no>

SEFRAK-registeret for Stavanger og Sandnes kommuner, Rogaland.: <http://www.riksantikvaren.no/>

Gamle hus da og nå : status for SEFRAK-registrerte bygninger : Sandnes kommune, Rogaland fylke 2002. Kulturminnekompaniet: http://www.riksantikvaren.no/filestore/1102_sandnes.PDF

Referansepersoner:

Ingebjørg Reigstad, Rådgiver – fredete og verneverdige bygninger, Rogaland fylkeskommune, Seksjon kultur

Malin Aasbø, Rådgiver Kulturvern, Kulturavdelingen, Rogaland fylkeskommune

Linda Julshamn, Rådgiver, Kulturavdelingen, Rogaland fylkeskommune

Anne Merete Skogland, Byantikvar, Stavanger kommune

